

Anbragte børn og unge i døgntilbud – oversigt

I det følgende findes alle de publikationer, der er medtaget i del 1, i en kortere og mere skematisk form. Til hver publikation er, i tråd med analyseskabelonen fra del 1, angivet et formål, et forskningsdesign og en konklusion på publikationen. Da denne oversigt også rummer en del publikationer, der ikke er tilrettelagt som egentlige forskningsprojekter, må *forskningsdesign* forstås i lidt bredere forstand – ved artikelsamlinger og lignende er publikationens *form* derfor angivet under kategorien forskningsdesign.

Tema nr. I: Anbragte børn og unge

Publikationer:

Hestbæk, A. D. (1997). <i>Når børn og unge anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager</i> . Nr. 6, 1997. København: Socialforskningsinstituttet.
Christoffersen, M.N. (1999). <i>Risikofaktorer i barndommen – en forløbsundersøgelse særligt med henblik på forældres psykiske sygdomme</i> . København, Socialforskningsinstituttet.
Nissen, P. (1999). <i>Kvalitets- og metodeudvikling i børne- og ungesager</i> . Pædagogisk Psykologisk Forlag.
Hannemann, N. (2003). <i>Fokus på – anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk</i> . København: UFC, Udviklings- og Formidlingscenter for socialt arbejde med unge. Videnssamlingen er en del af det samlede KABU-projekt.
Egelund et al. (2004). <i>Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Mehlbye, J. (2006). <i>Seksuelle overgreb på børn og unge på døgninstitution – omfang og indsats</i> . København: AKF Forlaget.
Egelund et al. (2008). <i>Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's børneforløbsundersøgelse af årgang 1995</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Andersen et al. (2010). <i>Når man anbringer et barn. Baggrund, stabilitet i anbringelsen og det videre liv</i> . Odense: Rockwool Fondens Forskningsenhed og Syddansk Universitetsforlag.

Hestbæk, A. D. (1997). *Når børn og unge anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager*. Nr. 6, 1997. København: Socialforskningsinstituttet.

Formål: Hestbæk (1997) undersøger kommunernes anbringelsespraksis i forhold til børn og unge.¹

Forskningsdesign: Det metodiske grundlag omfatter 760 forældre til anbragte børn og unge, som har medvirket i telefoninterview eller besøgsinterview. 932 kommunale sagsbehandlere har besvaret et postspørgeskema om deres anbringelsespraksis, og 765 anbringelsessteder, hvor børnene og de unge startede deres anbringelse, har fået et postspørgeskema. Der er en høj deltagelsesprocent af

¹ Se også under tema nr. I, hvor anbragte børn, unge og deres familier præsenteres med afsæt i undersøgelsens resultater.

henholdsvis sagsbehandlere (94,1 procent) og anbringelsessteder (79,6 procent), mens kun 65,3 procent af forældrene deltog i undersøgelsen.

Konklusion: Hestbæks undersøgelse (1997) om anbragte børn og deres familier viser:²

- at 77 procent af børnene kommer fra brudte hjem
- at familierne er socialt belastede, bl.a. ved at være marginaliserede i relation til arbejdsmarkedet, ca. hver tredje er teenagemor, og mange af forældrene har selv været anbragt uden for hjemmet
- at socialt betingede grunde til anbringelse vejer tungest
- at hyppige anbringelsesårsager angives at være:
 1. adfærdsvanskeligheder hos barnet (62 procent)
 2. manglende omsorg (49 procent)
 3. misbrug hos den voksne (38 procent)
 4. at barnet/den unge ikke ønskede at bo hjemme (24 procent)
 5. psykisk lidelse/handicap hos den voksne (22 procent)
 6. udviklingsproblemer hos barnet (21 procent).

Nogle af resultaterne af denne undersøgelse, som her skal præsenteres i kort form, peger også på, at barnet eller den unges holdning og vurderinger til deres anbringelse mangler i anbringelsesproceduren, således som Egelund (1997) også har påpeget det.

Ligeledes mangler der handleplaner i en stor del af anbringelsessagerne, før anbringelsen iværksættes. Der er en tydelig sammenhæng mellem sagsbehandlerkontakt og kontinuitet i anbringelsesforløbet for barnet/den unge. Jo flere skift der sker i sagsbehandlerforløbet på sagen, jo flere skift oplever barnet/den unge, og disse skift kan forstyrre anbringelsesforløbet.

Undersøgelsen udpeger fire problemstillinger knyttet til anbringelsesområdet.

For det første er der spørgsmålet om, hvorvidt der er overensstemmelse mellem anbringelsesårsag og indsats i relation hertil, hvor der tilsyneladende ikke altid er overensstemmelse mellem familiens problemer og den indsats, der iværksættes. For det andet implementeringen af lovgivningen, her især i relation til undersøgelse og handleplaner, hvor undersøgelsen belyser, at en del kommuner har vanskeligt ved at leve op til kravene om undersøgelse, handleplaner og revision.

For det tredje er der det forhold, at børn og unge ikke i tilstrækkeligt grad inddrages og høres i deres anbringelsessager, mens der for det fjerde belyses en forskel mellem henholdsvis familiepleje og døgntilbud i kontakten og samarbejdet med kommunerne. Her vises det, at familieplejen, som på landsplan udgør den mest anvendte anbringelsesform, også er den foranstaltning, der har mindst kontakt og bliver mindst informeret fra kommunerne i anbringelsesforløbet.

Christoffersen, M.N. (1999). *Risikofaktorer i barndommen – en forløbsundersøgelse særligt med henblik på forældres psykiske sygdomme*. København, Socialforskningsinstituttet.

Formål: At undersøge risikofaktorer i barndommen, med særligt fokus på forældres psykiske sygdomme.

Forskningsdesign: Metodisk omfatter undersøgelsen statistiske analyser af to fødselskohorter fra henholdsvis 1966 og 1973. Undersøgelingsprogrammet er baseret på en database, der omfatter i alt

² Hestbæks undersøgelse præsenteres uddybende under tema nr. III, *Visitation til anbringelse*.

155.000 børn. Denne gruppe børn og deres forældre er fulgt gennem en periode på 15 år, fra 1979-1993. Der er ud fra disse data udgivet en undersøgelse, som har fokus på børn, der vokser op med arbejdsløse forældre, inden denne rapport er udgivet.

Konklusion: Resultaterne viser, at hvis moderen har fået en dom for vold, er sandsynligheden for, at barnet bliver anbragt, 12 gange større end i de tilfælde, hvor mor ikke er blevet dømt for vold (Christoffersen 1999: p. 52).

Moderens indlæggelse på hospital som følge af vold i familien er ligeledes en vigtig indikator for anbringelser, sammenlignet med familier hvor moderen var offer for vold, men ikke blev hospitalsindlagt. Også forældres misbrug (særligt moderens) spiller en rolle i anbringelse af børn uden for hjemmet, ligesom det er tilfældet for forældres, især moderens indlæggelse som følge af psykiske sygdomme, herunder også forældres selvmordsforsøg og selvmord. Også kriminalitet, der fører til en frihedsdom, er en særlig risikofaktor. For alle faktorerne gælder det, at børnene er særligt udsatte for at blive anbragt, hvis det er moderen, der begår disse forhold.

Christoffersen påpeger imidlertid, at de ovennævnte forhold ikke alene kan forklare de fleste anbringelser, al den stund at disse forhold er relativt sjældne belastninger i befolkningen. De primære anbringelsesårsager knytter sig til de forhold, hvor moderens socialt støttende netværk er begrænset, f.eks. ved familieopløsning, teenagemoderskab, manglende erhvervsuddannelse og længerevarende ledighed.

Nissen, P. (1999). *Kvalitets- og metodeudvikling i børne- og ungesager*. Pædagogisk Psykologisk Forlag.

Formål: At igangsætte en metodeudviklingsproces i fire kommuner: Fladså, Holmegaard, Næstved og Suså, både i forhold til det enkelte barn samt som en generel udvikling af bedre former for social og psykologisk indsats i anbringelsesforløbet. Undersøgelsen omfatter også et metodeudviklingsprojekt rettet mod sagsbehandlingsarbejdet i kommunerne (ikke medtaget her, idet det er uden for vidensopsamlingens fokus).

Forskningsdesign: Interview med personale i de fire deltagende kommuner samt analyse af journalmateriale.

Konklusion: Undersøgelsens resultater viser, at der tilsyneladende er en vilkårlighed i, hvilke foranstaltninger der iværksættes til børn og unge, forstået således, at beskrivelserne af børnenes vanskeligheder ikke nødvendigvis følger et specifikt anbringelsesområde. Nissen (1999) peger på, at det første vigtige trin i anbringelsesforløbet er, at kommunerne udarbejder tilstrækkelige undersøgelser, der kan medvirke til i højere grad at vurdere, i hvilket omfang børnenes sundhed og udvikling er truet.

Desuden viser undersøgelsen, at bistandslovens ”mindsteindgrebsprincip” fungerer i praksis. Der arbejdes i årevis med børnene, hvor der iværksættes forskellige foranstaltninger, men tilsyneladende uden at indsatsen har været tilstrækkelig. Heraf fremtræder også en problemstilling, som Nissen (1999) påpeger, nemlig at børnene primært først anbringes, når de er blevet unge. 50 procent af børnene kommer først i forbindelse med socialforvaltningen efter pubertetens indtræden, mens 45 procent af de anbragte børn først kommer i forbindelse med forvaltningen mellem det 9. og 12. år.

Hannemann, N. (2003). *Fokus på – anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. København: UFC, Udviklings- og Formidlingscenter for socialt arbejde med unge. Videnssamlingen er en del af det samlede KABU-projekt.

Formål: At beskrive særlige problematikker i forhold til anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk.

Forskningsdesign: Undersøgelsen er baseret på interview med amterne, ledere, pædagogiske konsulenter og socialrådgivere fra praksisfeltet, samt et såkaldt inspirationsforum og en faglig dialoggruppe.

Konklusion: For pigernes vedkommende beskrives det, at det er pigerne selv, der ikke vil være hjemme grundet problemer med familien. Pigerne tager oftere pubertetsopgøret med deres forældre senere end etnisk danske piger. Den tydeligste årsag til anbringelse angives at være et dilemma for pigerne mellem forældres opdragelsesnormer og danske normer og værdier. Dog kan konsekvenserne af anbringelse for piger med anden etnisk baggrund tilsyneladende være meget omfattende, fordi de er i stor risiko for at miste kontakt med familien.

For drengenes vedkommende vurderer fagfolk i undersøgelsen, at der er tale om drenge, som kommer fra meget dårligt fungerende og socialt belastede familier, der ikke længere magter den unge. Drengene bliver ofte anbragt omkring puberteten og har adfærdsmæssige problemer, misbrug, kriminalitet, skoleproblemer og problemer med familien. Årsagen til problemerne er ifølge de professionelle en kombination af en lang række faktorer, der både handler om forældrenes sociale belastning og mislykkede integration i det danske samfund, såvel som drengenes dårlige erfaringer med skole og arbejdsmarked og det deraf manglende perspektiv på fremtidsmuligheder.

Hannemanns undersøgelse har et særskilt afsnit om uledsagede flygtningebørn, idet denne gruppe børn og unge herhjemme er repræsenteret i alle typer af anbringelsessteder. Der er tale om en meget udsat og sårbar gruppe af anbragte børn og unge.

Egelund et al. (2004). *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet.

Formål: Egelund et al. har fulgt en gruppe af børn født i 1995, som alle havde det til fælles, at de i de tidligste barndomsår havde været anbragt uden for hjemmet. Formålet er at opnå viden om anbragte børns udvikling gennem både barndom, ungdom og voksenliv, og den er den første af denne type undersøgelser, med et longitudinelt forskningsdesign, der er foretaget af anbragte børn i Danmark. Undersøgelsen følger ikke kun børnene, men også de anbringelsesforløb, som børnene befinder sig i, med henblik på at udvikle viden om, hvordan forskellige foranstaltninger og anbringelsesforløb virker ind på børnenes udvikling.³

Forskningsdesign: Egelunds undersøgelse omfatter alle børn født i 1995, der er eller har været anbragt uden for hjemmet. Den første rapport (2004) omfatter således børnene i alderen 7-8 år.

Metodisk er der tale om en undersøgelse bestående af såvel kvalitative interview som spørgeskemaer og statistiske analyser, og i undersøgelsen inddrages både de anbragte børn og en sammenligningsgruppe, der består af dårligt stillede børn fra samme årgang, som ikke er eller har været anbragt.

³ Den del af undersøgelsen, der knytter an til foranstaltninger og anbringelse, inddrages under tema nr. III, *Visitation til anbringelse*.

Interview er foretaget med de anbragte børns forældre, mens spørgeskemaer anvendes til socialforvaltninger og de steder, børnene er anbragt. Undersøgelsen omfatter i alt 715 børn, hvoraf kommunerne har besvaret spørgeskemaer om 603 børn (se også kap. 4 i Egelund et al., (2004) om detaljerede beskrivelser af undersøgelsens metode).

Konklusion: De foreløbige resultater fra denne undersøgelse peger blandet andet på, at små børn, der anbringes uden for hjemmet i de tidlige barndomsår, befinder sig i en såkaldt *højrisikogruppe*. Dette kan identificeres i et udviklingsmæssigt perspektiv, allerede når barnet når 7-8 års alderen (Egelund et al., 2004).

Mehlbye, J. (2006). *Seksuelle overgreb på børn og unge på døgninstitution – omfang og indsats*. København: AKF Forlaget.

Formål: At sætte fokus på seksuelle overgreb rettet mod børn og unge anbragt på døgninstitution.

Forskningsdesign: Interview med medarbejdere fra døgninstitutioner rundt om i landet

Konklusion: Lidt over 80 procent af alle landets døgninstitutioner vurderer, at de har modtaget børn og unge, som inden deres anbringelse har været udsat for seksuelle overgreb, og lige så mange institutioner vurderer, at de har eller har haft børn som har været udsat for seksuelle overgreb, mens de har boet på institutionen. Anbragte børn er særligt udsatte for seksuelle overgreb, fordi de er omsorgssvigtede og ikke har lært at sætte grænser i forhold til andre mennesker.

Egelund et al. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's børneforløbsundersøgelse af årgang 1995*. København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Formål: Egelund et al. har fulgt en gruppe af børn født i 1995, som alle havde det til fælles, at de i de tidligste barndomsår havde været anbragt uden for hjemmet. Formålet er at opnå viden om anbragte børns udvikling gennem både barndom, ungdom og voksenliv, og den er den første af denne type undersøgelser, med et longitudinelt forskningsdesign, der er foretaget af anbragte børn i Danmark. Undersøgelsen følger ikke kun børnene, men også de anbringelsesforløb, som børnene befinder sig i, med henblik på at udvikle viden om, hvordan forskellige foranstaltninger og anbringelsesforløb virker ind på børnenes udvikling.⁴

Forskningsdesign: Egelunds undersøgelse omfatter alle børn født i 1995, der er eller har været anbragt uden for hjemmet.

Metodisk er der tale om en undersøgelse bestående af såvel kvalitative interview som spørgeskemaer og statistiske analyser, og i undersøgelsen inddrages både de anbragte børn og en sammenligningsgruppe, der består af dårligt stillede børn fra samme årgang, som ikke er eller har været anbragt.

Interview er foretaget med de anbragte børns forældre, mens spørgeskemaer anvendes til socialforvaltninger og de steder, børnene er anbragt. Undersøgelsen omfatter i alt 715 børn, hvoraf kommunerne har besvaret spørgeskemaer om 603 børn.

⁴ Den del af undersøgelsen, der knytter an til foranstaltninger og anbringelse, inddrages under tema nr. III, *Visitation til anbringelse*.

Konklusion: Undersøgelsen udpeger en række risikoforhold ved såvel børnenes opvækst som forældrenes livsforhold. De er her gengivet i sammenfattet form fra Egelund et al. (2008: p. 20):

- Børnenes fædre er generelt er så fraværende, at der ikke findes statistiske oplysninger om dem.
- Anbragte børns forældre har en betragtelig overdødelighed, hvad angår både moren og faren.
- Et flertal af anbragte børn har mødre, der er enlige, med den højere fattigdomsrisiko, der er knyttet til enligt forældreskab.
- Anbragte børn kommer ofte fra større søskendeflokke, i hvilket halvsøskende dominerer.

Anbragte børn får selv børn i en tidlig alder. De anbragte børn er selv oftere født af teenagemødre.

Andersen et al. (2010). *Når man anbringer et barn. Baggrund, stabilitet i anbringelsen og det videre liv.* Odense: Rockwool Fondens Forskningsenhed og Syddansk Universitetsforlag.

Formål: I denne undersøgelse analyseres kommunernes anbringelsespolitik. Det analyseres, hvem de anbragte børn og unge er, og der er en analyse af, hvordan det går de anbragte børn og unge efter anbringelsen. Samtidig analyseres geografiske forskelle i anbringelsespolitikker.

Forskningsdesign: Registerdata til denne undersøgelse er hentet fra Danmarks Statistik, og undersøgelsen omfatter alle børn født i perioden 1980-2003 samt børn i alderen 0-17 år, der i perioden 1999-2003 har været anbragt uden for hjemmet.

Konklusion: Først og fremmest viser undersøgelsen, at der er stor variation mellem kommunerne med hensyn til ressourceforbruget på udsatte børn og unge, selv når der tages forbehold for de enkelte kommuners såkaldte problembelastning. For det andet viser undersøgelsen, hvem de udsatte børn er, og hvem der bliver anbragt.

Hvad angår den kommunale anbringelsespraksis, viser undersøgelsen, at der er store geografiske forskelle i anbringelse af børn og unge. Spredt ud over Danmarkskortet viser undersøgelsen meget store variationer i anbringelse mellem kommunerne, dog uden at der kan tegnes et specifikt mønster, f.eks. mellem by- og landkommuner, øst og vest el.lign. Det eneste mønster, der viser sig, er, at der faktisk ikke er noget mønster.

De kommunale forskelle forklarer som udgangspunkt kommunernes forskellige anbringelsespraksis. Demografiske og socioøkonomiske forhold forklarer 52 procent af variationen i kommunernes udgifter til anbringelser.

Den anden halvdel af forklaringen på de kommunale forskelle skal findes i forskellige kommunale prioriteringer og forskellig sagsbehandlerpraksis eller noget helt tredje. Der er også stor forskel på, om de enkelte kommuner vælger at fokusere på forebyggelse eller anbringelse, samt hvilken type anbringelse, kommunerne vælger at bruge.

Undersøgelsen viser, at kommuner, der bruger tid og penge på forebyggende foranstaltninger, har færre anbringelser af børn og unge. Det er dog imidlertid ikke nødvendigvis således at forebyggende foranstaltninger kan vurderes at modvirke eller reducere behovet for anbringelse. Det kan lige så godt være udtryk for, at de kommuner, der prioriterer forebyggelse, nedprioriterer anbringelse.

Hvad angår de anbragte børn, så viser undersøgelsen, at de er karakteriseret ved en række specifikke risikofaktorer: forældrenes manglende uddannelse og/eller mangel på arbejde (kontanthjælp, arbejdsløshedsunderstøttelse eller førtidspension), brudte familier (enlige mødre og

samliv med andre mænd end børnenes forældre) og lav indtægt. En mellemstor gruppe af de anbragte børn har teenagemødre.

De børn, som har været anbragt, klarer sig dårligere på en lang række områder, sammenlignet med børn som ikke har været anbragt:

- Børn som har været anbragt opnår dårligere skoleresultater ved folkeskolens afgangseksamen.
- Børn som ikke har været anbragt opnår mere end et års længere uddannelse, sammenlignet med gruppen af børn som har været anbragt.
- Sandsynligheden for at opnå en erhvervskompetencegivende uddannelse eller højere uddannelsesniveauer er langt mindre for tidligere anbragte børn.
- Børn som har været anbragt uden for hjemmet, oplever langt større ledighed og svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, end sammenligningsgruppen af ikke-anbragte børn.
- Børn som har været anbragt har tre gange så mange domme for kriminelle forhold som de børn, der ikke har været anbragt.
- Børn som har været anbragt har en højere risiko for teenagegraviditet.

Tema nr. II – Effekter af anbringelse

Publikationer under dette tema:

Christensen, E. (1998). <i>Anbringelser af børn. En kvalitativ analyse af processen</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Mehlbye, J. & Rhode, P. (2004). <i>Unge i døgnanbringelse – indsats- og resultatdokumentation</i> . København: Forum for Kvalitet og Udvikling i offentlig Service.
Egelund et al. (2004). <i>Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Nielsen, H. S. (2006). <i>Indsats og virkning på døgninstitutioner for børn og unge – et litteraturreview</i> . HPA-serie, nr.1, arbejdspapir 9. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.
Nissen, P. & Hansen, K. G. (2006). <i>Effektundersøgelse af psykodynamisk miljøterapeutisk døgnbehandling</i> . København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
Nissen, P. & Mulbjerg, S. (2008) <i>Børn og unge i opholdssteder – hvordan gik det dem?</i> København: Pædagogisk Psykologisk Forlag.
Egelund et al. (2008). <i>Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995</i> . 08.23. København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Knudsen, L. & Nielsen, V. L. (2010). <i>Effekten af kommunernes forbyggende foranstaltninger for unge. Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Christensen, E. (1998). *Anbringelser af børn. En kvalitativ analyse af processen*. København: Socialforskningsinstituttet.

Formål: At sætte fokus på anbragte børn og unge og på hvorvidt deres anbringelse fører til et resultat, der kan betegnes som positivt for de anbragte børn. (Undersøgelsen omfatter på samme tid en kvalitativ analyse af, hvordan bistandslovens ændrede regler fungerer i praksis, og derfor udforsker den også selve processen i kommunerne i forbindelse med anbringelse).

Forskningsdesign: Undersøgelsens metodiske grundlag er baseret på kvalitative interview og skal ses som en supplering til Socialforskningsinstituttets kvantitative undersøgelse *Når børn og unge anbringes* (Hestbæk 1997). Datagrundlaget er 23 børnesager fra fem forskellige kommuner. Børnene i undersøgelsen er i alderen 6-12 år, heraf 12 piger og 11 drenge. I hver børnesag er der foretaget interview med barnet, forældrene, sagsbehandleren og plejeforældre/ansatte på institution – dvs. i alt fire interview i hver af de 23 børnesager. Sammenlagt er der foretaget 85 interview.

Konklusion: For halvdelen af de anbragte børn er der tale om en positiv anbringelse, og heraf kan der udledes en række forhold ved anbringelsesforløbet, som kan iværksættes for at fremme en positiv anbringelse.

Et meget vigtigt forhold er kvaliteten af anbringelsesstedet, uanset om der er tale om familiepleje eller døgninstitution. Her betones personalets faglige kvalifikationer og deres evne til at kunne lide barnet og give det omsorg, at skabe tilknytning mellem voksen og barn, at hjælpe og lade barnet udvikle fortrolighed og tillid. Inddragelsen af forældrene er også vigtig, især på måder, hvor forældrenes ret til at være forældre anerkendes.

Desuden er det vigtigt, at institutionen eller plejefamilien har klare faglige mål for barnet, uanset om der foreligger en handleplan eller ej. I undersøgelsen er der både gode døgninstitutioner og gode plejefamilier.

Betydningen af, at forældrene inddrages og støtter anbringelsesforløbet fremhæves. Også anbringelsesprocessen frem til anbringelsen har betydning, især i forhold til om barnet er blevet hørt om anbringelsen, om sagsbehandleren kender familien og følger forløbet tæt og også følger op på anbringelsen – altså om sagsbehandleren er en gennemgående figur i hele forløbet.

Mehlbye, J. & Rhode, P. (2004). *Unge i døgnanbringelse – indsats- og resultatdokumentation*. København: Forum for Kvalitet og Udvikling i offentlig Service.

Formål: At beskrive indsats og resultatdokumentation angående unge anbragt i døgntilbud. I deres undersøgelse sætter de fokus på at beskrive kvaliteten i indsatsen og resultaterne omkring børn og unges døgnanbringelse. De stiller i deres undersøgelse skarpt på følgende tre områder:

- en aktuel status på området, der omfatter amter og kommuners arbejde med kvalitetsmåling og dokumentation og problemstillinger forbundet hertil
- indikatorer for kvalitet i sagsbehandlingen for døgnanbringelse, samt for kvalitet i indsatsen til døgnopholdet og resultatmåling af denne indsats set fra både de professionelle, de unge og forældrenes side
- beskrivelser af eksempler på aktuelle anvendte kvalitetsmålings- og dokumentationsmetoder.

Forskningsdesign: Metodisk består undersøgelsen af kvalitative interview med unge, forældre og professionelle om den socialpædagogiske indsats på døgninstitutioner. Der er også foretaget en status på området ved indsamling af amternes erfaringer med indsats- og resultatdokumentation gennem en telefonspørgeundersøgelse. Herefter er der gennemført opfølgende interview med amtskonsulenter.

Endvidere er der gennemført interview med professionelle der arbejder med anbragte unge, herunder:

- interview med ledere og medarbejdere på ni døgninstitutioner for unge
- gruppeinterview med socialpædagoger på fem døgninstitutioner for unge i Århus Amt
- individuelle interview med pædagogiske ledere på fem ungeinstitutioner
- gruppeinterview med fem børn- og unge konsulenter i Århus Amt
- individuelle interview med fire sagsbehandlere fra fire kommuner i Århus Amt.

Konklusion: Undersøgelsen diskuterer og udpeger en række indikatorer, der kan være relevante at inddrage i en kvalitetsmåling af socialpædagogisk indsats for anbragte børn og unge. Det er vigtigt:

- at de indikatorer der udvælges, afspejler de unges og institutionernes hverdag
- at de professionelle på institutionerne er dem, der fortrinsvis registrerer og dokumenterer, at der udvælges få, meningsfulde indikatorer
- at dokumentationen er fagligt velfunderet og meningsfuldt kan sige noget om det sociale arbejde eller den socialpædagogiske indsats
- at dokumentationen – og indikatorerne – udvælges af fagfolk og så vidt muligt på baggrund af faglig dokumenteret viden og referencer
- at dokumentationen kan anvendes til udvikling for forbedring af den sociale og socialpædagogiske indsats

- at udvælge indikatorer og foretage løbende målinger i et dokumentationssystem, der er enkelt og overskueligt
 - at udvikle et dokumentationssystem, der sikrer, at det er muligt at sammenligne resultater af kvalitetsdokumentationen med andre institutioner
 - at sikre, at datamaterialet også kan bidrage til forskningsaktiviteter.
- (Mehlbye & Rhode, 2004. p. 35. Se også uddybningen s. 37-39 en lang række eksempler på forskellige typer af indikatorer).

Egelund et al. (2004). *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995*. København: Socialforskningsinstituttet.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Nielsen, H. S. (2006). *Indsats og virkning på døgninstitutioner for børn og unge – et litteraturreview*. HPA-serie, nr. 1, arbejdspapir 9. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.

Formål: Litteraturreview af litteratur, der beskæftiger sig med indsats og virkning på døgninstitutioner for børn og unge. Hører til under forskningsprojektet ”Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge – indsats og effekt” (HPA).

Forskningsdesign: Litteraturreview. Der har været foretaget en afgrænsning af undersøgelseerne til litteraturreviewet, med afsæt i at der ønskes viden om, hvilke interventionstyper der er anvendt, hvilke effektmål der er opstillet, anvendelse af pædagogiske metoder såvel som beskrivelse af de pågældende metoder, teoretisk og metodisk design og resultater. Denne afgrænsning har betydet, at der ikke er medtaget nogen danske undersøgelser i dette review.

Konklusion: På baggrund af de inddragede undersøgelser peges der på en række anbefalinger, der er fremkommet i gennemgangen og analysen af de internationale undersøgelser:

- *Fokus på sammenhængen mellem institutionsliv og samfund*
Denne anbefaling knytter an til de internationale undersøgelser, der viser, at den pædagogiske indsats i relation til social træning og kognitive færdigheder kun har en begrænset virkning, hvis ikke udviklingen af sociale og læringsmæssige færdigheder forbindes til og gøres relevante for barnets liv uden for institutionen, f.eks. familien, skolen, fritidsliv og ikke-anbragte venner. Ligeledes viser det omvendte forhold at gøre sig gældende – forbedringer og forandringer i barnets familie skal integreres i barnets liv på døgninstitutionen og i barnets generelle behandlingsforløb.
- *Tværfagligt samarbejde*
De internationale undersøgelser viser, at samarbejde på tværs af indsatsområder (døgninstitution, skole, familie, fritid) medvirker til at øge både udbyttet af indsatsen og en vellykket udskrivning efter døgninstitutionsanbringelsesforløbet afsluttes. Særligt samarbejde vedrørende skolegang ekspliciteres.
- *Familiearbejde*
Resultaterne fra reviewet peger på, at inddragelse af familien i anbringelse er med til at sikre en bedre indsats. Samarbejdet med familien viser sig således at være mere virkningsfuldt end både individuel behandling og gruppebehandling til barnet.

- *Efterværn*

Den fjerde og sidste anbefaling handler om betydningen af at etablere et efterværn for barnet efter anbringelsen er ophørt. Det handler om, at der udvikles ressourcer i barnets hjemmemiljø, således at positiv voksenstøtte, opbakning og motivation fortsætter efter anbringelsesforløbets ophør.

Nissen, P. & Hansen, K. G. (2006). *Effektundersøgelse af psykodynamisk miljøterapeutisk døgnbehandling*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Formål: At undersøge, hvorledes behandlingshjemsanbragte børn udvikler sig under anbringelsen. Her er man optaget af at undersøge, om børnegruppens positive udvikling er forankret i personlighedsstrukturen, altså om der kan være tale om en udvikling af varige personlighedsmæssige ændringer, eller om den alene kan ses som et udtryk for skintilpasning til de eksisterende institutionelle rammer og regler.

Forskningsdesign: Projektet er tilrettelagt som en såkaldt prospektiv effektundersøgelser med præ- og posttest design. Der er inddraget tre behandlingshjem i forløbet, som alle arbejder ud fra en psykodynamisk udviklingspsykologisk forståelsesramme.⁵

Metodisk består undersøgelsen af semistrukturerede spørgeskemaer, som indsamler data om barnet. Herudover foretages en række personlighedstest af de 24 børn, der indgår i undersøgelsen. De testmetoder, der inddrages i undersøgelsen af børnene, omfatter: Wisc-III – Wechslers Intelligens Scale for Children, TAT/Westen, TAT/Cramer og Rorschach/Exner. Tilsammen omfatter de forskellige psykosociale testmetoder og personlighedstester udviklet til børn.⁶

Konklusion: Resultaterne fra denne undersøgelse viser, at den miljøterapeutiske indsats har skabt grundlag for positive ændringer i personlighedens struktur og funktion hos børnene på en række områder:

- Der ses en tydelig bedring i børnenes evne til at bringe deres evner i anvendelse i dagligdagen.
- De er betydeligt mindre psykisk forstyrrede, både på det kognitive og det følelsesmæssige område.
- Børnene har fået bedre selvtillid, er blevet mere bevidste om sig selv og udviser mere selvrefleksion.
- De har fået bedre kontakt med deres følelser, både ubehagelige og behagelige følelser, og de kan udtrykke deres følelser på en mere kontrolleret måde.
- De har flere positive forventninger til andre mennesker, og deres forventninger er mere nuancerede og realistiske.
- Den positive effekt er et resultat af den miljøterapeutiske behandling.

(Nissen & Hansen, 2006: p. 52)

Der er fortsat tale om meget skrøbelige børn, men effekten af den pædagogiske og psykologiske behandling er tydelig ved posttesten.

⁵ Den psykodynamiske, udviklingspsykologiske forståelsesramme omfatter de klassiske psykologiske teorier, f.eks. Kernberg, Bowlby og Stern, som anlægger et udviklingsorienteret perspektiv på børns udvikling.

⁶ I den danske testtradition på børn og unge-området er det disse tests, der hyppigst bringes i anvendelse. For en nærmere beskrivelse af de enkelte testmetoder se f.eks. Hansen (1999).

**Nissen, P. & Mulbjerg, S. (2008) *Børn og unge i opholdssteder – hvordan gik det dem?*
København: Pædagogisk Psykologisk Forlag.**

Formål: At sætte fokus på anbragte unge på opholdssteder i Storstrøms Amt.

Forskningsdesign: Undersøgelsen omfatter metodisk en spørgeskemaundersøgelse og er tilrettelagt som en præ-/posttest-undersøgelse.

Konklusion: Undersøgelsens resultater viser, at både forældre, lærere og pædagoger er bekymrede for børnene og de unges udvikling. I forhold til skolen er der – fortsat – indlæringsproblemer, og hvad angår kompetencer synes der ikke at være nogen udvikling.

Børnene og de unges besvarelser viser, at der er en høj risiko for en ugunstig udvikling. Imidlertid medvirker undersøgelsen på grund af den lave svarprocent (9 procent) ikke til at belyse, hvordan børn og unge generelt har udviklet sig på opholdsstederne i det daværende Storstrøms Amt. Det er heller ikke muligt at vide, hvorvidt de 11 børn i post-testen adskiller sig væsentligt fra de 118 børn og unge, der optimalt kunne have været indsamlet data fra.

På baggrund af undersøgelsens begrænsede materiale er det ikke muligt at sige noget generelt om effekten af det pædagogiske arbejde på opholdsstederne, men at de børn og unge, der indgik i selve undersøgelsen ved præ- og post-testene, viste sig fortsat at være problematiske i deres udvikling. Fremadrettet peger det på et forstærket behov for udvikling af samarbejde mellem forældre, børn og unge, såvel som opholdsstederne og forvaltningerne.

Egelund et al. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995. 08.23.* København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Knudsen, L. & Nielsen, V. L. (2010). *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge. Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet.* København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Formål: Undersøgelsen har til formål at vurdere og sammenligne effekterne af forebyggende lokale indsatser i forhold til effekterne af anbringelse af unge i alderen 14-16 år ved hjælp af en sammenligning mellem forebyggelse i eget miljø og anbringelse uden for hjemmet.

Forskningsdesign: De unge følges i perioden 2008-2009. Dette gælder de unges foranstaltningsforløb, sagsbehandlerens vurdering af de unges udvikling og udviklingen i de unges problemforhold. Anbragte unge omfatter unge anbragt i døgntilbud, mens forebyggende lokale foranstaltninger spænder over psykologsamtaler, kontaktpædagoger, særlige skole-/dagtilbud, familiebehandling og aflastningsordninger.

Konklusion: Det fastslås, at forebyggende foranstaltninger ikke kan erstatte en anbringelse, men at de forskellige foranstaltninger derimod rummer forskellige styrker og svagheder:

- Anbringelse er generelt bedre end forebyggende foranstaltninger i eget miljø i forhold til at reducere og forebygge misbrugsproblemer.
- Forebyggende foranstaltninger er generelt bedre end anbringelse i forhold til at reducere og forebygge sociale relationsproblemer, udadreagerende adfærd og tilstedeværelse af dysfunktionalitet i familien.
- For mindre belastede unge er de forebyggende foranstaltninger bedre til at få de unge i gang med skole, uddannelse eller arbejde og til at reducere eller forebygge fysisk og psykisk mishandling af unge.

I forhold til effekten af de forebyggende lokale indsatser viser undersøgelsen følgende fem forhold:

- Individuelle psykologsamtaler har flere relative – og positive – effekter sammenlignet med de andre forebyggende foranstaltninger. Samtalerne medvirker til at reducere og forebygge unges psykiske og fysiske sygdom og problemer, herunder som selvskadende adfærd og konflikter med forældre og søskende.
- Kontaktpersonordningen viser sig at være signifikant bedre end andre forebyggende foranstaltninger til at give de unge voksenkontakt og dermed sikre et støttende voksenetværk, men er dog ikke signifikant bedre end andre forebyggende foranstaltninger i eget miljø til at mindske problemer knyttet til kriminalitet og uheldigt netværk.
- Særlige skole-/dagtilbud viser sig at være dårligere end andre forebyggende foranstaltninger til at afhjælpe, at de unge befinder sig i et uheldigt netværk, ligesom de unge ofte møder nye dårlige venner i dette miljø.
- Familiebehandling giver ikke signifikant bedre relative effekter end andre forebyggende foranstaltninger i eget miljø – set i relation til problemstillinger med forældres manglende forældreevne, de unges udsatte forhold i relation til fysisk og psykisk mishandling, konflikter i familien og skoleproblemer.
- Undersøgelsen viser ikke relative effekter af aflastningsordninger. Denne type foranstaltning er tilsyneladende dårligere end andre forebyggende foranstaltninger til at afhjælpe familiers såkaldte generelle dysfunktionalitet.

Tema nr. III – Visitation til anbringelse

Publikationer medtaget under temaet:

Egelund, T. (1997). <i>Beskyttelse af barndommen. Socialforvaltningens risikovurdering og indgreb</i> . København: Hans Reitzels Forlag.
Hestbæk, A. D. (1997). <i>Når børn og unge anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager</i> . 97: 6. København: Socialforskningsinstituttet.
Christensen, E. (1998). <i>Anbringelser af børn. En kvalitativ analyse af processen</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Hestbæk, A. D. (1998). <i>Tvangsanbringelser i Norden. En komparativ beskrivelse af de nordiske landes lovgivning</i> . 98:15. København: Socialforskningsinstituttet.
Nissen, P. (1999). <i>Kvalitets- og metodeudvikling i børne- og ungesager</i> . København: Pædagogisk Psykologisk Forlag.
Skytte, M. (2002). <i>Anbringelse af etniske minoritetsbørn – om socialarbejderes vurderinger og handlinger</i> . Lund Dissertations in Social Work. Odense: Syddansk Universitetsbibliotek.
Hannemann, N. (2003). <i>Fokus på – anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk</i> . København: UFC, Udviklings- og Formidlingscenter for socialt arbejde med unge. Videnssamlingen er en del af det samlede KABU-projekt.
Egelund et al. (2004). <i>Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Egelund, T. & Thomsen, S. A. (2002). <i>Tærskler for anbringelse. En undersøgelse om socialforvaltningens vurderinger i børnesager</i> . 02:13. København: Socialforskningsinstituttet.
Jacobsen, G. & Kabel, S. (2005). <i>Tilsyn – til barnets bedste</i> . København: UFC Børn og Unge og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.
Egelund et al. (2008). <i>Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995</i> . 08:23. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Bengtsson et al. (2008). <i>Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge. Udviklingen efter anbringelsesreformen</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Andersen et al. (2010). <i>Når man anbringer et barn. Baggrund, stabilitet i anbringelsen og det videre liv</i> . Odense: Rockwool Fondens Forskningsenhed, Syddansk Universitetsforlag.
Egelund et al. (2010). <i>Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Egelund, T. (1997). *Beskyttelse af barndommen. Socialforvaltningens risikovurdering og indgreb*. København: Hans Reitzels Forlag.

Formål: At sætte fokus på socialforvaltningens arbejde med socialt udsatte børn og familier, herunder at kortlægge og analysere socialforvaltningens praktikker over for familier og børn samt de forestillinger om børns vanskelige opvækstforhold, som socialforvaltningens praktikker medvirker til at skabe, og som danner grundlag for indgreb over for familierne.

Der undersøges altså, hvordan og på hvilke måder socialforvaltningen arbejder med børn og familier i nød, og hvorfor forvaltningen foretager de handlinger, de gør over for denne gruppe. Undersøgelsen har afsæt i analyser af bl.a. forståelser af børn, familieliv og barndom.

Forskningsdesign: To kommuner er analyseret i det empiriske design, hvor dataindsamling er foretaget over en periode på 16 mdr. Her blev der læst journaler fra i alt 43 familier, udvalgt ud fra kriterierne om at inddrage børn i alderen 12-18 år efter bistandslovens (daværende) § 33 stk. 2, nr. 2, 3, 4, 5, 6, 9 og 10 og § 35. Disse paragraffer omhandler relativt eller meget indgribende foranstaltninger, hvorfor der således er grundlag for at vurdere de pågældende familier som værende af en ”vis sværhedsgrad”.

Herudover blev der foretaget observationer i de to kommuner af møder om familier og af hele arbejdsdage for både sagsbehandlere og mellemledere, såvel som af mere uformelle forhold i løbet af arbejdsdagen. Der blev gennemført interview med syv familier, udvalgt ud fra journalgennemlæsningen.

Konklusion: Først og fremmest belyser Egelund, at børns liv er meget sparsomt beskrevet i journalerne, og hvis de træder frem, er det oftest såkaldte øjebliksskildringer, tit med afsæt i institutioners krav og regler om adfærd. Det er hertil vanskeligt at se, om sagsbehandlerne har talt med børnene, eller om det er baseret på andres udsagn.

Hertil belyses børnenes sociale og demografiske situation. Disse data belyser familier i forskellige former for nød, der i væsentligt omfang stemmer overens med tidligere fund beskrevet i tema nr. I. Det vil sige, at det handler om brudte familier, ofte enlige mødre med børn, opvækst i fattigdom og et liv på overførselsindkomst og uden tilknytning til arbejdsmarkedet. Endvidere viser Egelund, at socialforvaltningerne også opererer med forestillinger om den gode familie og den gode barndom, og at der ved disse forestillinger er et begrænset perspektiv i forhold til klasse, køn og etnisk perspektiv, når det omfatter forståelser af børn og deres livsforhold.

I undersøgelsen indgik også en empirisk analyse af socialforvaltningens arbejdsprocesser og beslutningsgrundlag i tilfælde af tvangsanbringelser af børn. Her belyses en række grundlag for tvangsanbringelser af børn, der omfatter forældres misbrug, sindslidelse, kaotiske hverdagsliv, vanrøgt af børnene eller dårlig begavelse; men kun i begrænset omfang blev der inddraget beskrivelser af børnene. Det er vanskeligt at udlede, i hvilke tilfælde der blev indstillet til tvangsanbringelse, og i hvilke tilfælde der ikke blev. Egelund peger dog på, at en grund til, at der blev iværksat tvangsmæssige foranstaltninger, var tilkomsten af en ny sagsbehandler; dette identificeres i seks af ni tvangsbeslutninger, der ikke var åbenbare (1997: p. 290).

Hestbæk, A. D. (1997). *Når børn og unge anbringes. En undersøgelse af kommunernes praksis i anbringelsessager*. 97: 6. København: Socialforskningsinstituttet.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Christensen, E. (1998). *Anbringelser af børn. En kvalitativ analyse af processen*. København: Socialforskningsinstituttet.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. II. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Hestbæk, A. D. (1998). *Tvangsanbringelser i Norden. En komparativ beskrivelse af de nordiske landes lovgivning*. 98:15. København: Socialforskningsinstituttet.

Formål: At foretage en sammenlignende beskrivelse af de nordiske landes lovgivning på tvangsanbringelsesområdet med udgangspunkt i Danmark.

Forskningsdesign: En komparativ analyse af de fem nordiske landes anbringelsespraksis.

Konklusion: Hestbæk viser, at der i høj grad er tale om en skønmæssig vurdering, når anbringelse af et barn eller en ung kommer på tale, idet det kan være ganske vanskeligt at vurdere, hvornår et barns udvikling og sundhed lider skade.

Nissen, P. (1999). *Kvalitets- og metodeudvikling i børne- og ungesager*. København: Pædagogisk Psykologisk Forlag.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Skytte, M. (2002). *Anbringelse af etniske minoritetsbørn – om socialarbejderes vurderinger og handlinger*. Lund Dissertations in Social Work. Odense: Syddansk Universitetsbibliotek.

Formål: At sætte fokus på anbringelse af etniske minoritetsbørn med grundlag i hvordan og på hvilke måder socialarbejdere handler i forhold til børn og familier med anden etnisk baggrund end dansk.

Forskningsdesign: Empirisk er afhandlingen baseret på tre forskellige undersøgelser. Først og fremmest en undersøgelse af 44 anbringelser af etniske minoritetsbørn, der fordeler sig anbringelsesmæssigt på henholdsvis døgnpleje, opholdssted, og/eller i aflastnings- eller rådighedsfamilie. Børnene, der indgår i undersøgelsen, omfatter en gruppe af børn, hvis mødre kommer fra 17 forskellige lande, og fædre fra mindst 23 forskellige lande i flere forskellige verdensdele, heraf flest fra de afrikanske og mellemøstlige lande.

Den anden slags undersøgelse er en familieplejeundersøgelse, der består af en journalundersøgelse og en interviewundersøgelse med inddragelse af 10 familieplejekonsulenter, der har deltaget i anbringelsesarbejde. Herudover foretages en vignetundersøgelse omkring socialarbejderes vurderinger og angivelser af handlinger over for henholdsvis et barn med dansk etnisk baggrund og et barn med anden etnisk baggrund end dansk (i undersøgelsen betegnet hhv. majoritets- og minoritetsbørn). Her indgår 131 socialarbejdere i besvarelsen af disse vignetter udformet som et spørgeskema. Endelig inddrages statistisk materiale om hjælpeforanstaltninger til børn.

Konklusion: Skytte viser bl.a. i sin afhandling, at børnenes etniske minoritetsbaggrund ikke angives at have betydning, men ej heller inddrages aktivt i anbringelsesforløbet, f.eks. i overvejelser om barnets sproglige, kulturelle eller religiøse forhold. En problemstilling i anbringelsesprocessen er, at selve visitationen sker i forhold til, hvor der er anbringelsessteder, der har ledige pladser, i stedet for at søge efter det bedste anbringelsessted til børnene. Denne problemstilling knytter tilsyneladende primært an til, at familieplejeforeningen er forpligtet over for de plejefamilier og opholdssteder, de har ”i stald”.

Af andre relevante resultater fra Skyttes undersøgelse er også, at hun påpeger, at børnene kun er meget vagt beskrevet i journalerne.

Endvidere ser hun, at en større andel af de undersøgte børn med anden etnisk baggrund end dansk er blevet tvangsanbragt. Dette fund stemmer overens med bl.a. svensk forskning på området, der ligeledes viser, at indvandrere er overrepræsenterede ved tvangsfjernelser.

Sammenfattende viser Skytte med sin undersøgelse, at familieplejens arbejde med døgnanbringelse af børn med anden etnisk baggrund end dansk, ikke medtager barnets sproglige, kulturelle og etniske livsforhold. F.eks. anbringes børn med anden etnisk baggrund i etnisk danske familier, uden at dette beskrives eller fagligt vurderes at være vanskeligt for barnets livsbetingelser i visitationsprocessen.

Hannemann, N. (2003). *Fokus på – anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. København: UFC, Udviklings- og Formidlingscenter for socialt arbejde med unge. Videnssamlingen er en del af det samlede KABU-projekt.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Egelund, T. & Thomsen, S. A. (2002). *Tærskler for anbringelse. En undersøgelse om socialforvaltningernes vurderinger i børnesager*. 02:13. København: Socialforskningsinstituttet.

Formål: At kortlægge overvejelser og vurderinger, der ligger til grund for socialforvaltningernes vurderinger af anbringelse af børn uden for hjemmet. Her fokuseres på at identificere forhold hos barnet og i barnets familie og sociale forhold, som sagsbehandlere lægger vægt på, når der er overvejelser om en anbringelse uden for hjemmet.

Forskningsdesign: En kvalitativ undersøgelse baseret på 10 vignetter (sagseksempler), som de inddragede sagsbehandlere har bedømt individuelt gennem spørgeskemaer og sammen gennem gruppeinterview. Vignetterne omfatter såkaldt typiske problemstillinger, som sagsbehandlere møder i deres dagligdag, men også såkaldte ”gråzonesager”, altså sager hvor der kan være tvivl om, hvordan børnesagen kan behandles i forhold til anbringelse. Der er ligeledes inddraget børn med etnisk minoritetsbaggrund med henblik på at indfange, om der er forskelle i sagsbehandlernes vurderinger af børn med anden etnisk baggrund end dansk.

Datagrundlaget for undersøgelsen er 11 kommuner/kommunedele, som er udvalgt ud fra størst mulig spredning i anbringelsesfrekvens. Der er udfyldt 182 spørgeskemaer af individuelle sagsbehandlere, og der indgår 53 gruppeinterview.

Konklusion: Sagsbehandlere træder, på trods af fællestræk i måderne at tænke og vurdere på, frem med varierende synspunkter inden for næsten alle områder af en børnesag. Disse varierende synspunkter omfatter både, hvor alvorligt en problemstilling skal vurderes af sagsbehandleren, og hvilke argumenter der lægges vægt på, altså om indsatsen skal være forebyggende, eller om der skal foretages en anbringelse. Hertil kommer vurderingen af, om der er grundlag for anbringelse med tvang, og hvilke typer anbringelsesmiljø der vil være godt for barnet.

Desuden beskriver undersøgelsens resultater, at det i sagsforløbet overvejende er forældrenes forhold og situation, der vurderes, mens børnenes udvikling og forhold ikke analyseres med i forløbet i samme omfang.

Endvidere påpeges det, at sagsbehandlere i undersøgelsen opererer med nogle prognostiske overvejelser vedrørende børnenes udviklingsmuligheder. Disse er ofte forventninger om, at barnet vil udvikle sig dårligt, hvis der ikke gribes ind fra forvaltningens side. Sagsbehandlere medtænker ikke effekterne af de indsatser, som de iværksætter, ud over vage formuleringer som: ”man kan da håbe, at...”

Egelund et al. (2004). *Små børn anbragt uden for hjemmet. En forløbsundersøgelse af anbragte børn født i 1995.* København: Socialforskningsinstituttet.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Jacobsen, G. & Kabel, S. (2005). *Tilsyn – til barnets bedste.* København: UFC Børn og Unge og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.

Formål: At belyse tilsyn med anbringelsesstederne. Temahæftet skelner mellem to typer af tilsyn – dels det specifikke tilsyn, som omfatter kommunens løbende tilsyn med barnet og den unge under selve anbringelsesforløbet, og dels det generelle tilsyn, som omfatter et formaliseret tilsyn som amterne (da de eksisterede) førte med egne døgninstitutioner.

Forskningsdesign: Temahæfte, der blandt andet tager udgangspunkt i data fra SFI's forløbsundersøgelse (Egelund et al. 2004, 2008).

Konklusion: Der er stor forskel på, hvor ofte sagsbehandlere eller familieplejekonsulenter fører tilsyn med det pågældende barn på anbringelsesstedet. Der er også forskelle mellem anbringelsesstedet og sagsbehandlernes vurderinger af, hvor ofte der føres tilsyn, såvel som forskel på, hvor ofte der tales med barnet/den unge ved tilsynsbesøget. To ud af fem anbragte børn og unge i praksis stort set ingen kontakt har med en tilsynsførende. På den baggrund påpeger temahæftet, at det er vanskeligt for de anbringende myndigheder at leve op til lovgivningens krav om, at det anbragte barn altid skal inddrages i sit anbringelsesforløb.

Ud fra en række undersøgelser skitseres nogle problemstillinger knyttet til tilsyn: Anbragte børn har meget forskellige oplevelser med tilsyn, og generelt tillægger de ikke dette en stor betydning. Unge over 12 år har en mere klar opfattelse af tilsyn end de yngre børn, og nogle børn fremhæver, at de via tilsynet oplever at kunne få hjælp, hvis der opstår akutte problemer. Forfatterne understreger, at der er behov for, at mindre børn også forstår betydningen af tilsyn.

Et projekt fra Ullerslev Kommune giver anvisninger til, hvordan man kan lave en model for et tilsyn, der skaber samarbejde mellem kommunen og anbringelsesstedet og gavner barnets situation. I forlængelse heraf giver temahæftet nogle centrale bud på det gode tilsyn. Først og fremmest er der fokus på barnet i anbringelsen, og endvidere er der fokus på organiseringen af tilsynet i form af en tilrettelagt plan.

Egelund et al. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995. 08:23.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Bengtsson et al. (2008). *Kortlægning af kommunernes foranstaltninger til udsatte unge. Udviklingen efter anbringelsesreformen.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Formål: At kortlægge anvendelsen af de forebyggende foranstaltninger, som kommunerne anvender i relation til unge i alderen 14-16 år med særlige behov – herunder at afdække hvilke

unge, der modtager forebyggende foranstaltninger. Baggrunden for undersøgelsen, som er den første af tre delundersøgelser, er at foretage en evaluering af tankerne bag og udviklingen efter anbringelsesreformens ikrafttræden siden januar 2006.

Forskningsdesign: Undersøgelsens metodiske grundlag er baseret på 21 forskellige kommuners systematiske belysning af de forebyggende foranstaltninger, de råder over i kommunerne. Herudover er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse rettet mod de sagsbehandlere, der sidder med dette fagområde, ligesom der er interview med unge, som modtager forebyggende foranstaltninger. De unge fordeler sig på tre kategorier:

1. unge som modtager forebyggende foranstaltninger i eget miljø,
2. unge som udelukkende er anbragt uden for hjemmet, og
3. unge som er anbragt uden for hjemmet og modtager forebyggende foranstaltninger.

Konklusion: For det første viser undersøgelsen, at der er store forskelle mellem de involverede 21 kommuner, både i forhold til hvor mange typer af foranstaltninger, den enkelte kommune anvender og hvorledes disse er organiseret, og i forhold til foranstaltingernes udgifter. De mest anvendte foranstaltninger knytter an til en såkaldt individuel behandling samt familiebehandling og skole-dagtilbud.

De store forskelle mellem kommunerne kun i få tilfælde kan forklares med forskelle i kommunerne i relation til strukturelle, politiske og regionale forhold. Et forhold, der viser sig, er at kommuner med et højt beskatningsgrundlag pr. indbygger samt kommunerne i region Hovedstaden oftere anvender privatorganiserede foranstaltninger, ligesom der i disse kommuner også anvendes dyrere foranstaltninger til den enkelte unge.

For det andet viser undersøgelsen, at de mest anvendte foranstaltningsformer er familiebehandling, kontaktperson for den unge alene, samt skole- og dagtilbud. Herudover anvendes også psykologsamtaler og aflastningsordning, og den unge modtager ofte flere tilbud på samme tid, f.eks. kontaktperson og skole-dagtilbud. Ca. halvdelen af de anbragte unge modtager forebyggende foranstaltninger samtidig med anbringelsen.

For det tredje viser undersøgelsen, at der er en mindre kønsforskel, således at der er flere drenge end piger, der modtager forebyggende foranstaltninger og er anbragt. Psykologsamtaler benyttes i højere grad til pigerne. Ligeledes skitseres det, at unge med anden etnisk baggrund end dansk og fra ikke-vestlige lande i højere grad end anbringelse uden for hjemmet modtager forebyggende foranstaltninger, sammenlignet med unge med etnisk dansk baggrund.

Endelig viser undersøgelsen, at de unge, som modtager forebyggende foranstaltninger, i mindre omfang end de anbragte unge oplever, at forældrene er fraværende i deres liv, har misbrug eller er kriminelle, eller at der er ustabile forhold i hjemmet. Der er dog tilsyneladende ingen forskel i de unges oplevelser og erfaringer med mishandling i hjemmet, uanset om de er i forebyggende foranstaltning eller er anbragt uden for hjemmet.

Igennem interview med en række unge ses det, at de er gennemgående glade for de foranstaltninger, de modtager – det gælder både de forebyggende foranstaltninger og anbringelse. En væsentlig faktor heri er imidlertid de unges egen motivation for at indgå i foranstaltningen, såvel som de relationer, de unge knytter til vigtige voksne i foranstaltningen. Størstedelen af de unge i undersøgelsen ville ikke være foruden den givne foranstaltning, og for enkelte unge har foranstaltningen været et positivt vendepunkt i deres liv.

Andersen et al. (2010). *Når man anbringer et barn. Baggrund, stabilitet i anbringelsen og det videre liv.* Odense: Rockwool Fondens Forskningsenhed, Syddansk Universitetsforlag.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Egelund et al. (2010). *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag*. København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Formål: At undersøge sammenbrud i anbringelser af anbragte børn og unge. Definitionen på begrebet sammenbrud er som følger: Det er omfattende døgnanbringelser, der afsluttes uplanlagt af enten barnet/den unge, forældre, anbringelsesstedet eller forvaltningen. Undersøgelsen fokuserer både på at afdække udbredelsen af fænomenet sammenbrud og på årsagssammenhænge og processer, der forklarer sammenbrud, samt på at forstå konsekvenserne af sammenbruddet for de involverede parter.

Forskningsdesign: Undersøgelsen omfatter en spørgeskemaundersøgelse og kvalitative interview med unge, der har oplevet sammenbrud i anbringelser, såvel som sagsbehandlere, pædagoger og andre relevante parter, der er involveret i et anbringelsesforløb.

Undersøgelsen omfatter primært unge i alderen 13-17 år, fordi international forskning viser, at sammenbrud i anbringelser særligt hører til hos denne gruppe af unge, og at op mod halvdelen af de anbragte unge oplever et sammenbrud i anbringelse.

Konklusion: Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 44 procent af de unge har oplevet et eller flere sammenbrud under deres anbringelsesforløb. I ca. to tredjedele af anbringelserne sker sammenbruddet inden for det første år. Hertil kommer, at årsagerne til sammenbrud i anbringelser primært er såkaldte systemfaktorer, der omfatter forhold som sagsbehandlerskift og finansielle restriktioner i kommunerne.

Derudover er der også andre faktorer eller processer på *systemniveau* på spil. Her betones den såkaldte ressourcesituation i forvaltningen, der omfatter den tid og de kræfter, som sagsbehandlerne har mulighed for at give den pågældende anbringelsessag, som betydningsfuld. Hertil kommer data, der viser, at kontinuitet i sagsbehandlingen også har betydning for anbringelsesforløbet, særligt i relation til, at sagsbehandlerne kender den unge og familien.

Der er også forklaringer på sammenbrud i anbringelser på et *institutionsniveau*, der omfatter den sociale dynamik på selve anbringelsesstederne. Her anvendes begrebet institutionelle parallelverdener til at beskrive, at de unge anbragte og personalet har grundlæggende forskellige orienteringspunkter. De unge er rettet mod samvær i ungegruppen, at finde deres plads, mens personalet arbejder med den enkelte unges udvikling og forandring. At den unge ikke finder sin plads i ungegruppen er netop en medvirkende årsag til sammenbrud i anbringelse, f.eks. på grund af mobning, fysiske overgreb el.lign.

Sammenbrud i anbringelse findes også i forhold til den såkaldte "smittefare", der viser hen til, at ungegruppen er så vanskelig, at der er tale om "læreanstalter for normbrydende adfærd". Sidst, men ikke mindst påpeges det paradoksale forhold i sammenbrud i, at unges problemer, altså grunden til at de er blevet anbragt, også bliver grundlaget for sammenbrud i anbringelsen.

Der er også et niveau, der omfatter relationsprocesser og sammenbrud. Relationer omfatter her den unges relationer til både familie, venner, bofæller, pædagoger og sagsbehandlere m.fl.

Tema nr. IV – Viden om socialpædagogiske indsatser på området

Publikationer på området:

Sø, M., (1995) <i>Det somaliske børnehus – en miniinstitution under Børnehjemmet C. Knaps Minde, Århus Amt.</i> Århus Amt, Børne- og ungeområdet.
Thormann, I. & Guldborg, C. (1996). <i>Hånden på hjertet. Omsorg for det lille barn i krise.</i> København: Hans Reitzels Forlag.
Hegstrup, C. & Nilsson, J. (1997). <i>Sølager. Pædagogik og udviklingsarbejde – en beskrivelse af den pædagogiske praksis på Sølager 1997.</i>
Hansen, K. (1998). <i>Projekt Talerøret. Evaluerings-/erfaringsopsamling.</i> Fyns Amt.
Bryderup, I. M. (1999). <i>Drop afmagten – socialpædagogisk arbejde, De unges hus, Roskilde Amt.</i> København: Danmarks Pædagogiske Institut.
Kornerup, H. (1999). <i>Børn på behandlingshjem år 1999. En artikelsamling om miljøterapi.</i> Lejre: Forlaget Perikon.
Ladegaard, I. & Basse, S. (1999). Relationer – under anbringelse – et projekt på behandlingshjemmet Åhaven om intervention i forhold til forældre-barn relationen ved småbørns anbringelse på døgninstitution.
<i>Anbragte pigers forhold til kriminelle/kriminalitetstruede indvandedrenge</i> (2000). Projekt 1998-2000. Ungdomspensionen Jens Jessensvej 12, 2000 Frederiksberg.
Egelund, M. (2001). <i>En forskel der gør en forskel. Reflekterende processer hos børn, forældre og personale på en døgninstitution.</i> København: Hans Reitzels Forlag.
Thormann, I. & Guldborg, C. (2001). <i>Den nænsomme anbringelse.</i> København: Hans Reitzels Forlag.
<i>Himmelbjerggården – udvikling af Pædagogik og Organisation</i> (2002). Udgivet som beskrivelse af et udviklingsprojekt støttet af Socialministeriet – SIBU-puljen.
Frederiksen, P. og Meyer, H. (2002). <i>Opholdsstedet Gunderup: en evaluering af et alternativt socialpædagogisk projekt.</i> Aalborg: SUF og Aalborg Socialpædagogiske Seminarium.
Madsen et al. (2003). <i>Tæt på relationen. Betydningsdannelse i pædagogisk arbejde.</i> København: Socialpædagogisk Bibliotek.
Bryderup et al. (2003). <i>Socialpædagogisk metodeudvikling – forskningsevaluering af et fotoprojekt på Projekt- og Døgninstitutionen Hjulmagerstien.</i> København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
Sieling, V. (2003). <i>Projekt Det lille børnehus – et metodeudviklingsprojekt om at bevare og udvikle relationen mellem anbragte børn og deres forældre.</i> Helsingør Lokalcenter, Helsingør Kommune.
Thormann, I. & Guldborg, C. (2003). <i>Med hjerte og forstand. De tidlige anbringelser.</i> København: Hans Reitzels Forlag.
Andersen, T., (2004). <i>Bøgholtprojektet. Pædagogisk praksis, livsforløb og tilbageblik på behandlingsinstitutionen Bøgholt.</i> Aarhus Universitet, Psykologisk Institut
Nissen, K. (2004). <i>Håndbog i arbejdet med anbragte etniske minoritetsunge og deres familier.</i> København: Udarbejdet af Allégårdsprojektet – et metodeudviklingsprojekt på tværs af fag, arbejdspladser og kommuner.
Thomsen, C. H. (2004). <i>Rapport om anbragte unge, seksualitet og prostitutionslignende relationer.</i> Pro Vejle: Videns- og Formidlingscenter for Socialt Udsatte.
Hansen, J., et a., (04/2005) <i>Normalsystemets rummeliggørelse og anbringelser.</i> UFC Børn og Unge
Andersen, U. et al. (2005): ”Socialpædagogisk praksis på Glostrup Observations- og behandlingshjem”. I: Bryderup, I. (red.) (2005). <i>Socialpædagogisk arbejde med børn og unge.</i>

<i>Beskrivelser og dokumentation.</i> København: Socialpædagogernes Landsforbund.
Rasborg, L. (2005). <i>Miljøterapi med børn og unge.</i> København: Akademisk Forlag.
Bryderup et al. (2005). <i>Socialpædagogisk arbejde med børn og unge.</i> København: Socialpædagogernes Landsforbund.
Kristensen, O.S. (red.) (2006). <i>Mellem omsorg og metode. Tværfaglige studier af institutionsliv.</i> København: Forlaget PUC.
Kildedal, K. (2008). <i>Aktionsforskningsprojekt på opholdsstederne Lille Stokkebjerg og Skjoldborghus. Resumé af afsluttende rapport, december 2008.</i>
Egelund, T. & Jakobsen, T. B. (red.) (2009). <i>Omsorg for anbragte børn og unge. Døgninstitutionens hverdag og vilkår.</i> København: Akademisk Forlag.
Kildedal, K. & Nielsen, D. K. (2009). <i>Pædagogik fra Farsø. Arbejdet med udstødte unge kræver læssevis af omsorg.</i> Farsø: Solhaven & Himmerlands Rådgivningscenter.
Jensen et al. (2009). <i>Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge – indsats og effekt. HPA-projektet. En sammenfatning.</i> København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Sø, M., (1995) *Det somaliske børnehus – en miniinstitution under Børnehjemmet C. Knaps Minde, Århus Amt. Århus Amt, Børne- og ungeområdet.*

Formål og forskningsdesign: En beskrivelse af det socialpædagogiske arbejde i det somaliske børnehus, som i 1993 blev etableret under børnehjemmet Knaps Minde til 10 uledsagede flygtningebørn.

Konklusion: Den viden, som det socialpædagogiske arbejde med børnehuset har givet, er, at denne gruppe børn og unge har behov for at lære nogle grundlæggende koder til dansk hverdagsliv, og at børnene er meget afhængige af at have nogle formidlere af dansk kultur og danske værdinormer. Samtidig er det vigtigt, at det pædagogiske personale er opmærksomme på at børnene, både individuelt og som gruppe, er vokset op i en somalisk kultur.

Thormann, I. & Guldberg, C. (1996). *Hånden på hjertet. Omsorg for det lille barn i krise.* København: Hans Reitzels Forlag.

Formål: At belyse det særlige og specifikke ved det socialpædagogiske arbejde med helt små børn anbragt på Skodsborg Observations- og behandlingshjem. Her belyses såvel teoretiske som praktisk pædagogiske metoder i arbejdet med denne gruppe børn.

Forskningsdesign og konklusion: Teoretisk er det socialpædagogiske arbejde inspireret af den psykodynamiske teori, med et særligt fokus på betydningen af viden om små børns psykologiske udvikling, betydningen af adskillelse og betydningen af barnets muligheder for at danne tilknytning til voksne som en afgørende faktor for deres psykiske og sociale udvikling.

Endvidere rummer bogen en lang række beskrivelser af det daglige arbejde med denne gruppe børn, både i forhold til observationer, handleplaner, samvær med forældre, udslusning og de professionelles vurderinger af deres arbejde.

Hegstrup, C. & Nilsson, J. (1997). *Sølager. Pædagogik og udviklingsarbejde – en beskrivelse af den pædagogiske praksis på Sølager 1997.*

Formål og forskningsdesign: Publikation omfatter en række beskrivelser af det socialpædagogiske arbejde med unge på institutionen Sølager, der både rummer sikrede afdelinger, åbne afdelinger, et døgnplejecenter, beskyttet beskæftigelse for en række værksteder og et landsbrugscenter, der dagligt har en række voksne udviklingshæmmede brugere.

Konklusion: Kendetegnet for det pædagogiske arbejde på Sølager er, at det er tilrettelagt ud fra et pædagogisk princip om mest mulig medinddragelse af brugerne, hvor det samlede mål er at bibringe de unge og brugerne nye kompetencer der skal modvirke institutionalisering. I disse beskrivelser kan der imidlertid også indfanges elementer af den kategori der omfatter den såkaldte *Hverdagslivspædagogik*. Denne kategori anvendes, når deltagelsen i institutionens og lokalmiljøets hverdagsliv fremhæves som kernen. Det praktiske fællesskab og familielignende samvær såvel som hjemlige rammer er centrale. Når denne kategori medtages her under Sølagers beskrivelse af deres pædagogiske tænkning er det fordi at pædagogikken også handler om at den enkelte unge og bruger får en fornemmelse af at bidrage til helheden i Sølager som et lille landbrugssamfund, hvor der både er værksteder og landbrug på samme matrikel.

Hansen, K. (1998). *Projekt Talerøret. Evaluerings- og erfaringsopsamling*. Fyns Amt.

Formål: En evaluerings- og erfaringsopsamling af projekt Talerøret, som er et projekt, der har til formål at give børn, der bor på døgninstitutioner i Fyns Amt, et forum, hvor de frit kan udtrykke sig og fortælle om, hvad der er vigtigt for dem i deres livsforhold.

Forskningsdesign: Metodisk er evalueringen baseret på kvalitative strukturerede interviews med 12 unge på fem døgninstitutioner, samt indsamling af referater fra diverse møder og engagementer.

Konklusion: Der blev afprøvet tre projekter, som vurderes at være lykkedes i projektperioden. Især udgivelsen af bladet Hørerøret har været en måde, hvorpå det var muligt for de unge at udtrykke sig.

Bryderup, I. M. (1999). *Drop afmagten – socialpædagogisk arbejde, De unges hus, Roskilde Amt*. København: Danmarks Pædagogiske Institut.

Formål: En evaluering af det socialpædagogiske arbejde med unge i De Unges Hus i Roskilde Amt.

Forskningsdesign: Metodisk er evalueringen baseret på kvalitative interview, som omfatter alle de indskrevne unge på undersøgelsestidspunktet såvel som 15 tidligere indskrevne unge, samt alle de ansatte medarbejdere. Herudover er der foretaget en spørgeskemaundersøgelse, som blev anvendt før interviewene, og som omfatter en række faktuelle spørgsmål som alder, køn m.m.

Evalueringen har ikke haft til formål at udsige eksakte mål og kriterier, men derimod at undersøge et socialpædagogisk arbejde og give et nuanceret indblik i de unges ophold og det socialpædagogiske arbejde.

Konklusion: Der er tale om en velfungerende institution såvel pædagogisk som organisatorisk, og de unge har på forskellig vis ”gavn” af deres anbringelse i De Unges Hus. Herudover rejser Bryderup i sin evaluering nogle mere generelle forhold, som antages at være fælles for samtlige døgninstitutioner for unge.

Det første forhold handler om de unge og deres årsager til at være anbragte. Der er tale om unge, som har store vanskeligheder og komplekse problemer i deres liv. Hertil kommer, at de unge generelt ved meget lidt om, hvorfor de rent faktisk er anbragt, og hvad de får ud af deres ophold.

Vedrørende den socialpædagogiske indsats påpeges det forhold, at socialpædagogikken i høj grad retter sig mod den enkelte unge og ikke gruppen som helhed, samtidig med at den er præget af en såkaldt kompenserende tilgang, idet der søges at kompensere for de mangler, der er i de unges hidtidige liv, frem for at målrette indsatsen i forhold til, hvad der kræves af unge for at kunne klare sig som voksne i det eksisterende samfund.

De etablerede projekter havde overordnet havde til formål at styrke indsatsen over for de unge og udvikle nye socialpædagogiske metoder. Her påpeger Bryderup bl.a., at det er vanskeligt at udlede, hvordan disse projekter har betydning for udviklingen af institutionen. De fleste medarbejdere giver udtryk for at være sympatisk indstillet over for forandring og udvikling af de socialpædagogiske metoder, men det er primært de medarbejdere, som har været direkte involveret, som ved mest om projekterne og de muligheder, som projekterne har givet for tæt kontakt med de unge. For at projekterne skal kunne blive metodeudviklende for hele institutionen, er det altså nødvendigt at fællesgøre den viden om de unge og arbejdsmetoderne, som projekterne har affødt.

**Kornerup, H. (1999). *Børn på behandlingshjem år 1999. En artikelsamling om miljøterapi*.
Lejre: Forlaget Perikon.**

Formål: At skildre arbejdet med miljøterapi som behandlingsform.

Forskningsdesign: Samling af artikler, som på forskellig vis beskæftiger sig med miljøterapi som en behandlingsform rettet mod anbragte børn og unge, der har behov for behandling.

Konklusion: Bogens artikler giver forskellige bud på miljøterapeutiske tilgange. Miljøterapeutens arbejde og rolle såvel som selve behandlingsarbejdet er beskrevet, og der er beskrivelser af de anbragte børn, som er præget af tidlige relationsforstyrrelser og store vanskeligheder knyttet til deres udvikling. Flere af bogens artikler beskriver detaljerede behandlingsforløb med denne gruppe børn, hvor det miljøterapeutiske arbejde bl.a. træder frem i beskrivelser af betydningen af kontakten og relationsudviklingen mellem barn og miljøterapeuten, hvor der tages afsæt i det enkelte barns behov og vanskeligheder.

Der gives med afsæt i en case om barnet Hannah f.eks. følgende klare eksempler på, hvad det særlige miljøterapeutiske arbejde kan bestå i: Dels omsorgsstøtte og støtte til, at barnet kan få indblik i egen adfærd undervejs i processen, dels det forhold, at miljøterapeuten kan rumme barnets følelser af sorg, vrede, frustration som en grundlæggende del af den behandlingsmæssige proces.

Ladegaard, I. & Basse, S. (1999). *Relationer – under anbringelse – et projekt på behandlingshjemmet Åhaven om intervention i forhold til forældre-barn relationen ved småbørns anbringelse på døgninstitution*.

Formål: At støtte relationer mellem forældre og barn med henblik på at hjælpe barnets videre udvikling. Dette sker konkret ved at udvikle nye arbejdsmetoder vedrørende fastholdelse af kontakten mellem de svagstillede forældre og børn, når kontaktafbrydelse var en såkaldt nødvendig foranstaltning for at beskytte det lille barn.

Forskningsdesign: Seks familier har sammen med børnenes respektive kontaktpædagoger på institutionen deltaget i en række samtaler og konsultationer. Teoretisk beskrives, at projektet har

baseret sig på elementer systemisk metode og tænkning. Den systemiske metode har i denne sammenhæng bestået af undervisning i systemisk teori og tænkning til personalet, og deltagelse i forældresamtaler.

Konklusion: Rapporten belyser, at der både fra personalet og fra forældrenes side har været en opfattelse af, at projektet har været en succes. De har udtrykt ønske om flere samtaler til brug for udviklingen af relationen til det lille anbragte barn.

Anbragte pigers forhold til kriminelle/kriminalitetstruede indvandedrengene. Projekt 1998-2000. Ungdomspensionen Jens Jessensvej 12, 2000 Frederiksberg.

Formål: Et metodeudviklingsprojekt med fokus på anbragte pigers forhold til kriminelle eller kriminalitetstruede indvandedrengene. Formålet med udviklingsprojektet har været at opgradere det pædagogiske personale i arbejdet med disse problemstillinger og at give personalet en større problemløsningsindsigt og forbedre deres evner til at tackle svære problemstillinger i arbejdet med de unge på ungdomspensionen.

Forskningsdesign: Metodisk har projektet bestået af at udvikle redskaber i det pædagogiske arbejde til pædagogerne. Projektets rammer var et kursusforløb, forløbende over en periode på to år, med små kurser af en til tre dages varighed for alle ansatte. Kursusdagene omfattede teori, individuel refleksion og grupperefleksion såvel som evaluering.

Projektbeskrivelsen omfatter derudover en grundig beskrivelse af kursusforløbet, ligesom den indeholder beskrivelser af de problemstillinger, som personalet omfatter, der er omkring de anbragte piger og deres indvandrerkeræster.

Konklusion: Konklusionerne på udviklingsprojektet omfatter, at den målgruppe som projektet havde fokus på, undervejs var flyttet, og det var derfor ikke muligt at vurdere, hvorledes personalet kunne anvende deres nye viden. Ungegrupper og problemstillinger skifter hele tiden.

Egelund, M. (2001). En forskel der gør en forskel. Reflekterende processer hos børn, forældre og personale på en døgninstitution. København: Hans Reitzels Forlag.

Formål: At belyse teoretiske overvejelser og praktisk-pædagogiske og terapeutiske erfaringer med børn og unge på behandlingshjemmet Dalgården i Højbjerg, herunder hvordan og på hvilke måder døgninstitutionen kan hjælpe denne gruppe børn og unge.

Forskningsdesign: Metodisk består bogen af en lang række casebeskrivelser og erfaringer fra arbejdet på Dalgården, både i forhold til børnenes dag i skolen og på døgnafdelingerne og fra familierarbejdet. Her belyses, hvordan den systemteoretiske tænkning fra traditionelt at være anvendt i terapi også kan udvikles og tænkes ind i det daglige socialpædagogiske arbejde.

Konklusion: Der gives ikke resultater i denne bog, snarere muligheder for nytænkning af pædagogiske arbejdsprocesser, måder at tale med børnene, og nye måder at forstå både børn og forældre på, med afsæt i anderledes måder at spørge til og tale med børn og familier.

Thormann, I. & Guldborg, C. (2001). Den nænsomme anbringelse. København: Hans Reitzels Forlag.

Formål: En beskrivelse af fem forskellige anbringelsesforløb af helt små børn, med afsæt i den socialpædagogiske praksis på Skodsborg Observations- og behandlingshjem.

Forskningsdesign: Der er ikke tale om en forskningsbaseret undersøgelse, men derimod om praksiserfaringer fra arbejdet med helt små børn.

Konklusion: Der udpeges en række forhold, som angives at have stor betydning for det lille barn i anbringelsesforløbet, herunder betydningen af at se og forstå, at en anbringelse for et lille barn betyder smerte og adskillelse fra de primære omsorgspersoner, såvel som behovet for at skabe tydelige forklaringer til barnet, uanset dets alder. Ligeledes betones nødvendigheden af at inddrage forældrene i anbringelsen.

Himmelbjerggården – udvikling af Pædagogik og Organisation (2002). Udgivet som beskrivelse af et udviklingsprojekt støttet af Socialministeriet – SIBU-puljen.

Formål og forskningsdesign: Publikationen rummer en række artikler, der på forskellig vis præsenterer dele af Himmelbjerggårdens socialpædagogiske arbejde med børn og unge.

Konklusion: En række af artiklerne i publikationen indkredser eksempler på strukturel pædagogik, hvor f.eks. overskuelighed og forudsigelighed i arbejdet sikres gennem tilbagevendende uge- og dagsprogrammer og med pædagoger, der tager ansvaret for styringen af dagligdagen.

Frederiksen, P. og Meyer, H. (2002). Opholdsstedet Gunderup: en evaluering af et alternativt socialpædagogisk projekt. Aalborg: SUF og Aalborg Socialpædagogiske Seminarium.

Formål: En evaluering af et alternativt socialpædagogisk projekt for anbragte børn mellem 12-18 år på opholdsstedet Gunderup.

Forskningsdesign: Kvalitative interview og observationer, såvel som analyse af relevante dokumenter. Dataindsamlingsperioden har foregået i perioden 2001-2002.

Konklusion: En del af resultaterne fra evalueringen af projektet belyser, at netop samspillet og kontakten mellem det enkelte barn og kontaktpædagogen er vigtigt for de anbragte børn. Børnene beskriver således, at den voksne er en, man kan tale med, og man kan få hjælp til praktiske problemer. Ifølge evalueringen er lykkedes de voksne at få etableret denne pædagogiske metode i arbejdet med de anbragte børn.

Madsen et al. (2003). Tæt på relationen. Betydningsdannelse i pædagogisk arbejde. København: Socialpædagogisk Bibliotek.

Formål og forskningsdesign: Otte praksisportrætter af forskellige typer socialpædagogisk arbejde. Bogen rummer et selvstændigt kapitel om socialpædagogisk arbejde med børn på behandlingshjem, og derfor er den medtaget her.

Konklusion: Med udgangspunkt i en konkret situation samles der op på nogle centrale begreber, der omfatter at skabe ro og tryghed for de anbragte børn og en bevidsthed om at være professionel og handle professionelt – også i svære her og nu-situationer, hvor der er konflikter.

Tryghed og ro handler om, at børnene skal kunne føle sig trygge og vide, at de kan regne med de voksne. Det at handle og være professionel handler om at være et skridt foran, og at kende børnene så godt, at man kan håndtere de problemstillinger og konflikter, der opstår. Hertil hører også at vise børnene, at man som voksen kan håndtere alle situationer og ikke udviser svaghed.

Fælles for pædagerne på tværs af de forskellige typer af arbejde er, at det er brugernes/børnenes/de unges behov, der afstikker den pædagogiske kurs. Dette bevirker blandt andet, at det i høj grad er den enkelte pædagog, der lægger retningslinjerne for det pædagogiske arbejde, hvilket ofte ikke står i sammenhæng med institutionernes samfundsmæssige funktioner.

Bryderup et al. (2003). *Socialpædagogisk metodeudvikling – forskningsevaluering af et fotoprojekt på Projekt- og Døgninstitutionen Hjulmagerstien*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.

Formål: En evaluering af et socialpædagogisk metodeudviklingsprojekt på projekt- og døgninstitutionen Hjulmagerstien, hvor ledelse og personale gennem en to-årig projektperiode har anvendt fotos som et redskab i det socialpædagogiske arbejde med de unge. Det bagvedliggende formål med projektet har været at synliggøre de unges ressourcer og kompetencer, frem for en ofte alt for snæver mangel- og problemfokusering på de unge. Der er således tale om et socialpædagogisk udviklingsprojekt, der indeholder både et fokus på medarbejdernes udvikling i deres socialpædagogiske arbejde og på at udvikle de unges kompetencer.

Forskningsdesign: Metodisk består forskningsevalueringen i en kvalitativ interviewundersøgelse med medarbejdere og unge på projekt- og døgninstitutionen Hjulmagerstien. Endvidere inddrages i datamaterialet også de løbende dialoger med institutionens medarbejdere, såvel som projekt- og døgninstitutionen Hjulmagerstiens interne erfaringsopsamling på deres to-årige fotoprojekt.

Den eksterne evaluering har haft fokus på både medarbejderne og de unges oplevelser og erfaringer i arbejdet med foto, dvs. at den har haft fokus på at indfange arbejdet med foto som en metode i socialpædagogisk arbejde, på medarbejdernes udvikling af kvalifikationer, såvel som på de unges udvikling.

Konklusion: Medarbejderne vurderer, at fotoprojektet har givet dem et redskab til dybere indsigt i de unges forhold, særligt en indsigt i de unges følelser, idet fotoprojektet har åbnet for en dialog mellem medarbejdere og unge, om de unges billeder.

Det viser sig også, at de unge selv oplever, at deres kommunikative formåen udvikles gennem fotoarbejdet, idet deres evne til at fortælle om sig selv og tale med andre styrkes. Billederne medvirker ligeledes til at fortælle og synliggøre de unges sociale og familiemæssige netværk – eller mangel på samme.

Sieling, V. (2003). *Projekt Det lille børnehus – et metodeudviklingsprojekt om at bevare og udvikle relationen mellem anbragte børn og deres forældre*. Helsingør Lokalcenter, Helsingør Kommune.

Formål og forskningsdesign: Metodeudviklingsprojekt med det formål at give det socialpædagogiske personale metoder til at beskytte og udvikle relationen mellem det anbragte barn og dets forældre i anbringelsen samt at udvikle nye veje i behandlingsarbejdet, hvor barnets relationer til familien i højere grad blev inddraget.

Konklusion: Særligt barnets perspektiv er betydningsfuldt og i behandlingsarbejdet har projektet inddraget arbejdet med barnets livsfortællinger, som også bliver brugt som en form for dokumentation der skaber grundlag for at barnets fortælling træder frem i barnets relation til forældrene. Hertil kommer at projektet belyser, at det nu ikke længere er et spørgsmål om barnets relationer til forældre skal bevares, men derimod om hvordan og på hvilke måder forældrene kan inddrages i barnets anbringelsesforløb.

Thormann, I. & Guldborg, C. (2003). *Med hjerte og forstand. De tidlige anbringelser.* København: Hans Reitzels Forlag.

Formål: At klarlægge, hvilke forhold der forebygger eller øger risici for det lille barn, når der sker en adskillelse fra forældrene i de tidlige barndomsår. Undersøgelsen følger en række små børn, der har det til fælles, at de anbringes på Skodsborg som helt små børn.

Forskningsdesign: Undersøgelsen inddrager casemateriale, som analyseres kvalitativt. Undersøgelingsgruppen omfatter 40 tidligere anbragte børn fra årene 1986 og 1987. Børnene blev anbragt på Skodsborg observationshjem og er efterfølgende flyttet, således at de på undersøgelsestidspunktet bor i flere forskellige kommuner. For 1986 omfatter undersøgelsen 22 børn, idet fire børn var anbragt med henblik på adoption og derfor ikke er medtaget her. For året 1987 omfatter undersøgelsen 19 børn, da de øvrige var akutanbringelser og adoption, som derfor ikke er medtaget. Sammenfattende omfatter undersøgelsen således 40 børn.

Konklusion: Undersøgelsen resultater belyser en række forhold, dels gennem casebeskrivelser, og dels gennem faktuelle statistiske oplysninger, der bl.a. omhandler, hvor længe børnene opholder sig på Skodsborg, hvor de kommer hen bagefter opholdet, årsager til anbringelse m.m.

Der peges på, at kernen i det socialpædagogiske arbejde er at beskytte det lille barn ved, at de belastninger, barnet oplever, reduceres, og beskyttelsen af barnet forøges. Herudover omfatter undersøgelsen en lang række beskrivelser fra den socialpædagogiske praksis på Skodsborg, altså beskrivelser af måder, hvorpå barnets udvikling beskyttes og stimuleres, på trods af de ofte belastende fødsels- og tidlige opvækstforhold.

Andersen, T., (2004). *Bøgholtprojektet. Pædagogisk praksis, livsforløb og tilbageblik på behandlingsinstitutionen Bøgholt.* Aarhus Universitet, Psykologisk Institut

Formål: En undersøgelse af den pædagogiske praksis på institutionen Bøgholt, der rummer børn og unge i alderen 12-16 år.

Forskningsdesign: Metodisk bygger undersøgelsen på observationer, individuelle interviews med pædagoger og elever, samt gruppeinterviews med pædagogerne fordelt på de respektive afdelinger.

Konklusion: Resultaterne af undersøgelsen indkredser dels den pædagogiske praksis på Bøgholt som karakteriseres ved at være struktureret, men også indeholdende elementer af, at det praktisk-pædagogiske arbejde har fokus på såkaldte gruppepædagogiske principper, hvorfra pædagogerne arbejder med gruppen og inddrager gruppen i løsning af konkrete problemstillinger i den pædagogiske praksis.

Nissen, K. (2004). *Håndbog i arbejdet med anbragte etniske minoritetsunge og deres familier.* København: Udarbejdet af Allégårdsprojektet – et metodeudviklingsprojekt på tværs af fag, arbejdspladser og kommuner.

Formål: At udvikle det socialpædagogiske arbejde med etniske minoritetsunge gennem udarbejdelse af en håndbog.

Forskningsdesign: Metodisk rummer håndbogen en lang række beskrivelser af arbejdsredskaber, som kan bringes i anvendelse ved indskrivning og i det konkrete pædagogiske arbejde med etniske minoritetsunge. Projektet er blevet til gennem en periode på fem år, hvor alle projektets deltagere har deltaget i seminarier med undervisning, metodeudvikling og erfaringsudveksling.

Konklusion: Projektbeskrivelsen rummer konkrete arbejdsredskaber, som er inspireret af den systemiske teori og tænkning i opbygningen af forskellige metoder til at opnå et bedre kendskab til den unge og dennes familie. Denne sætter også fokus på medarbejdernes egne forforståelser af etniske familier og problemer samt metoder til at skabe forandring.

Thomsen, C. H. (2004). *Rapport om anbragte unge, seksualitet og prostitutionslignende relationer.* Pro Vejle: Videns- og Formidlingscenter for Socialt Udsatte.

Formål: At skildre en særskilt problemstilling knyttet til anbragte børn og unges salg af seksuelle ydelser for dermed at få viden om, hvordan man undgår, at de unge havner i den situation.

Forskningsdesign: Metodisk omfatter datamaterialet i rapporten 12 individuelle interviews med personale der arbejder med udsatte børn og unge, to interview med medlemmer af projektets følgegruppe, der også er ansatte på anbringelsessteder.

Konklusion: Det er vigtigt, at socialarbejderne får fokus på unges risiko for prostitution eller prostitutionslignende forhold, da de unge ifølge socialarbejderne vurderes at være i en såkaldt farezone for at komme til at indgå i handler med seksualitet. Der foreslås f.eks. en form for spørgeguide til kortlægning af de unges seksualvaner, såvel som formidling af viden, der kan indfange signaler på at børn og unge sælger sex. En formidling af viden om udbredelsen og skadeligheden af unges salg af sex vil kunne bidrage til, at institutionerne sætter mere fokus på denne problemstilling.

Hansen, J. et al. (2005) *Normalsystemets rummeliggørelse og anbringelser.* UFC Børn og Unge.

Formål: Formålet med undersøgelsen har været at undersøge, hvor rummeligt normalsystemet er i forhold til anbragte og anbringelsestruede børn og unge, også set fra et barneperspektiv, således at der søges at indfange viden om barnet oplever at der er plads til det i normalsystemet og oplever sig som en del af dette. Normalsystemet er i denne sammenhæng fritidslivet, daginstitutionen og skolesystemet.

Forskningsdesign: Metodisk er undersøgelsen baseret på kvalitative metoder med semistrukturerede individuelle og gruppebaserede interview, narrative metoder og deltagerobservationer. 27 anbragte børn i alderen 4 til 16 år samt pædagoger og lærere, der er tilknyttet børnene, er interviewet.

Konklusion: Resultaterne af undersøgelsen viser bl.a., at rummeligheden knyttet til barnet er størst i forhold til barnets deltagelse i fritidslivet, idet det er barnets lyst og interesse samt eventuelle talenter, der giver plads til barnet. Daginstitutionen har en mindre åbenhed, idet der her opereres med tildeling af forskellige støtteforanstaltninger for at barnet kan få en plads i institutionen.

Undersøgelsen belyser endvidere, at skolen er det sted, hvor det er sværest for barnet at opleve rummelighed, idet der her skal etableres mange særforanstaltninger for at give barnet en plads. Børnene i undersøgelsen oplever også ikke at høre til i skolen, mens både fritidslivet og daginstitutionen i højere grad angives at være forbundet med oplevelser af tilhør for børnene.

Andersen, U., et al. (2005): "Socialpædagogisk praksis på Glostrup Observations- og behandlingshjem". I: Bryderup, I. (red.) (2005). *Socialpædagogisk arbejde med børn og unge. Beskrivelser og dokumentation*. København: Socialpædagogernes Landsforbund.

Formål og forskningsdesign: En beskrivelse af socialpædagogisk praksis på Glostrup Observations- og behandlingshjem.

Konklusion: Andersen et al. (2005) belyser det socialpædagogiske arbejde specifikt i relation til de små børns anbringelse. Dette omfatter varetagelse af den individuelle fysiske og følelsesmæssige omsorg for det lille barn, herunder især at arbejde med relationer, gennem kontakt-pædagogprincippet, såvel som betydningen af at tilrettelægge en forudsigelig og overskuelig dagligdag for barnet.

Herudover består det socialpædagogiske arbejde i at klarlægge og udrede barnets problemer, såvel som at finde og styrke det enkelte barns ressourcer. De socialpædagogiske metoder der bringes i anvendelse omfatter observationer, testninger og tværfagligt samarbejde, såvel som betydningen af samarbejdet med forældre.

I denne sammenhæng får vi også information om gruppen af helt små børn, der anbringes uden for hjemmet, som anbringes med en række forskellige baggrunde i alderen 0-5 år. Endvidere beskrives børn, som er såkaldt personlighedsskadet, børn med forskellige former for diagnoser, børn af psykisk syge forældre samt børn der skal bortadopteres.

Herudover er der en række beskrivelser af det praktisk pædagogiske arbejde med børnene, fra beskrivelser af morgenmad, bad, at komme i daginstitution og på koloni, såvel som beskrivelser af den fysiske og psykiske stimulering af barnet.

Rasborg, L. (2005). *Miljøterapi med børn og unge*. København: Akademisk Forlag.

Formål: En grundbog med indføring i miljøterapi.

Forskningsdesign: Redegørelse for teoretiske overvejelser for miljøterapi.

Konklusion: ingen konklusioner, men diskussioner og refleksioner over betydningen af miljøterapi

Bryderup et al. (2005). *Socialpædagogisk arbejde med børn og unge*. København: Socialpædagogernes Landsforbund.

Formål: Et udviklingsprojekt med det formål at bidrage til erfaringsudveksling på tværs af og inden for de socialpædagogiske områder og at tydeliggøre og synliggøre det socialpædagogiske arbejde med anbragte børn og unge.

Forskningsdesign: Bogen giver beskrivelser fra de seks forskellige institutioner om deres socialpædagogiske arbejde, med afsæt i nogle rammer for, hvordan og på hvilke måder socialpædagogisk arbejde kan formidles og skabe grundlag for at udvikle den skriftlige kultur og de socialpædagogiske begreber der anvendes på området. De udvalgte medarbejdere fra de seks involverede institutioner har deltaget i undervisning og konceptudvikling på projektets fem seminariedage. Projektet har haft en varighed på et halvt år.

Konklusion: Det samlede koncept for beskrivelsen af det socialpædagogiske arbejde med anbragte børn og unge blev til et fokus på beskrivelse af institutionelle rammer, institutionernes grundsyn og formål med det socialpædagogiske arbejde, beskrivelse af målgrupper, socialpædagogiske metoder såvel som institutionernes aktuelle udviklingsbehov og planer. Bogen belyser herefter de seks institutioners arbejde med afsæt i det samlede koncept med det formål at dokumentere socialpædagogisk praksis.

Bogen sætter således fokus på betydningen og nødvendigheden af at udvikle den del af socialpædagogisk arbejde, der handler om at dokumentere den socialpædagogiske praksis.

Kristensen, O.S. (red.) (2006). *Mellem omsorg og metode. Tværfaglige studier af institutionsliv.* København: Forlaget PUC.

Formål: Antologi, der rummer beskrivelser fra et tværfagligt forskningsprogram. Antologien rummer en række beskrivelser af de forskellige undersøgelses fokus, der både spænder over udforskninger af selve døgninstitutionen, socialpædagogers forståelser og metoder i arbejdet, såvel som inddragelse af begreber som hjemlighed, etnicitet og forældre- og børneperspektiver på hverdagslivet på døgninstitution. I nærværende sammenhæng er der fokus på Højlunds bidrag til antologien.

Forskningsdesign: Højlunds undersøgelse omfatter fem miniinstitutioner, hvor der er foretaget observationer og interview med personale og børn.

Konklusion: Højlund indkredser begrebet hjemlighed som en pædagogisk strategi, der i denne sammenhæng viser hen til en såkaldt idylliseret og diffus forestilling om det ”det normale danske hjem”. Formålet med denne konstruktion af hjemlighed i døgninstitutionsverdenen knytter an til at sikre børnene en følelse af at høre til og føle sig hjemme. Her indfanges endvidere at begrebet hjemlighed kan anskues som en særlig institutionaliseret form for hjemlighed, befolket af professionelle pædagoger, og anbragte børn som ikke bor hjemme hos dem selv, altså en form for pædagogisk metode, eller pædagogisk strategi som Højlund betegner det.

Kildedal, K. (2008). *Aktionsforskningsprojekt på opholdsstederne Lille Stokkebjerg og Skjoldborghus. Resumé af afsluttende rapport, december 2008.*

Formål: En beskrivelse af det pædagogiske arbejde på de to opholdssteder Lille Stokkebjerg ved Jyderup og Skjoldborghus i Farsø, hvor unge i alderen fra 12-15 år med alvorlig eller kriminalitetstruet adfærd og overvejende med anden etnisk baggrund end dansk er placeret. Undersøgelsen følger implementeringen af en strukturel pædagogik (som beskrevet hos Kildedal og Nielsen (2009)) på institutionen.

Forskningsdesign: Metodisk er undersøgelsen tilrettelagt som et aktionsforskningsprojekt, og den følger både implementeringen af pædagogikken og undervisning og oplæring af personale i det pædagogiske arbejde. Herunder er der interview med de anbragte børn.

Konklusion: Undersøgelsen belyser blandt andet, at Solhavepædagogikken ser ud til at være implementeret på opholdsstedet Skjoldborghus. Arbejdet med relationer til de anbragte børn står centralt i det pædagogiske arbejde, ligesom en pædagogik, der sætter fokus på at handle og samhandle med børnene og på at inddrage børnene i daglige aktiviteter, er væsentlig.

På opholdsstedet Lille Stokkebjerg er der tilsyneladende flere variationer i forståelsen af begreberne om konsekvens, omsorg og relationer. Ligeledes ses der variationer i forståelsen af den handlende og samhandlende pædagogik og inddragelse af børnene i daglige aktiviteter.

Sammenfattende vurderer medarbejderne på begge stederne at have indblik i pædagogikken. Det, der virker bedst i implementeringen af den, er at medarbejderne oplever et fælles fodslag, er engagerede og medinddragede i udviklingen af det pædagogiske arbejde, samt at medarbejderne er disciplinerede og udvikler en god mødekultur.

Den del af projektet, der består af interview med børnene belyser, at det, som de anbragte børn især lægger vægt på, er menneskelige og medmenneskelige egenskaber hos de voksne. Disse egenskaber handlede ikke om uddannelsesbaggrund eller om noget, man kan uddanne sig til. Gode voksne var dem, der forstod at samarbejde med børnene, som viste noget af sig selv, som kunne sige undskyld og som skabte ro og var til at stole på.

Omsorgen i form af ro og regelmæssighed var vigtig for børnene, men reglerne var også vigtige, dog skulle de være tydelige og til at forstå, og der skulle kunne træffes individuelle aftaler og forhandles om disse. Hertil viser undersøgelsen, at det betyder noget for børnene, hvem der bliver ansat, og hvem der holder op igen, og børnene ønskede i højere grad at blive inddraget i disse processer.

Egelund, T. & Jakobsen, T. B. (red.) (2009). *Omsorg for anbragte børn og unge. Døgninstitutionens hverdag og vilkår*. København: Akademisk Forlag.

Formål: At sætte fokus på døgninstitutionens hverdag og vilkår og at undersøge, hvordan og på hvilke måder der ydes støtte og omsorg til anbragte børn.

Forskningsdesign: Undersøgelsen inddrager hverdagsbeskrivelser fra ni udvalgte døgninstitutioner.

Konklusion: Omsorg for anbragte børn belyses f.eks. gennem beskrivelser af morgenmadsstunder, frokost og aften, således at der gives et kontinuerligt forløb af, hvordan omsorg både er at give de anbragte børn rammer og regler for en dagligdag, mad, mulighed for samvær med voksne, såvel som trøst når man er ked af det og hjælp til at komme videre med det, der opleves svært.

Kildedal, K. & Nielsen, D. K. (2009). *Pædagogik fra Farsø. Arbejdet med udstødte unge kræver læssevis af omsorg*. Farsø: Solhaven & Himmerlands Rådgivningscenter.

Formål: En beskrivelse af socialpædagogikken i forhold til anbragte børn og unge på Solhaven og Himmerlands Rådgivningscenter.

Forskningsdesign: Bogen er baseret på en række interviews med ledere og medarbejdere ved de to institutioner, og bogen er ”et stykke beskrivende arbejde”, der er udført med henblik på at give Solhaven og Himmerlands Rådgivningscenter redskaber til at udvikle deres pædagogik. Der er således ikke tale om en undersøgelse af selve den socialpædagogiske praksis, men derimod en udvikling af begreber og metoder, baseret på ledere og medarbejders vurderinger af og fortællinger om deres arbejde.

Konklusion: En indkredsning af den socialpædagogiske teori og metode på Solhaven og HRC viser, at især omsorgsbegrebet står centralt i arbejdet. Begreberne ro, renlighed og regelmæssighed inddrages for at belyse betydningen af struktur, forudsigelighed, sunde vaner og en fast rytme. Alle disse begreber forplantes i dagligdagens pædagogiske praksis, og de vurderes særligt vigtige i arbejdet med udsatte anbragte unge.

Herudover kædes omsorg og opdragelse sammen – det, der også kaldes adfærdsregulering. De unge skal lære nye og alternative handlemuligheder som en erstatning for de gamle og ofte destruktive handlinger, de tidligere har benyttet for at klare sig i tilværelsen.

Endvidere betones også betydningen af magtforhold mellem voksen og ung, forstået således at det er den voksne (medarbejderen), der skal tage et overordnet ansvar for de unges udvikling, og man skal turde opdrage. Der indkredses fire socialpædagogiske strategier: konsekvente reaktioner, relationsarbejde, handling sammen med den unge og aktiv inddragelse i egen udvikling.

Jensen et al. (2009). *Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge – indsats og effekt. HPA-projektet. En sammenfatning. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.*

Formål: Dette forskningsprojekt har over en tre-årig periode omfattet pædagogisk udvikling og forskning i pædagogisk arbejde inden for både dag- og døgninstitutionsområdet.⁷ I herværende sammenhæng er det arbejdet med og resultaterne af de pædagogiske indsatser knyttet til døgninstitutionsområdet, der skal præsenteres.

I undersøgelsen er der fokus på tre særlige områder af anbragte børn og unges livsforhold på døgninstitution: samarbejdet mellem døgninstitution og skole, støtte til at danne venskaber inden og uden for institutionen og hjemlighed og dagligdagen på institutionen.

Forskningsdesign: Datamaterialet fra denne del af projektet omfatter såkaldte baselinebeskrivelser af de involverede institutioner, med henblik på at indfange institutionernes såkaldte udviklingsparathed, foretaget i 2006 og efterfølgende i 2007, med fokus på skole, venskaber og hjemlighed.

Der har været foretaget observationer af personalemøder og medarbejderdage og afslutningsvis en opsamlende interviewrunde med forstandere, ledere og medarbejdere fra de involverede institutioner, hvor det særligt blev udforsket, hvilke dele der vurderedes at være lykkedes i relation til udviklingsforløbene i de enkle døgninstitutioner.

Konklusion: Fra socialpædagogernes side har der været en skærpet opmærksomhed på f.eks. betydningen af anbragte børns skolegang. Her er der eksempler på, at pædagogerne fra døgninstitutionerne besøger skoleklasser, hvor ”deres” børn går, for at fortælle om, hvad en

⁷ HPA-projektet har som formål at undersøge mulighederne for at fremme udsatte børn og unges livschancer gennem en forbedret pædagogisk indsats i dag- og døgninstitutioner. For uddybende informationer om projektets samlede formål, indhold og resultater henvises til HPA-projektets hjemmeside: www.dpu.hpa.dk.

døgninstitution er. På den måde medvirker de aktivt til, at myter og misforståelser om børns liv på døgninstitution kan udfordres. I forhold til begrebet venskab bruges der tid på at støtte institutionens børn i at indgå i de lokale klubber og foreninger, hvor nye venskaber kan opstå for børnene, og der er et fokus på at udvikle hjemlighed og dagligdag på døgninstitutionen. Det betyder blandt andet, at børnene gerne må spise morgenmad i deres nattøj, og at forældre gerne må komme på uaftalte besøg.

Tema nr. V – Anbragte børn og unge i forhold til skole og uddannelse

Publikationer om temaet:

Bryderup et al. (2001). <i>Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud</i> . København: Danmarks Pædagogiske Institut/Danmarks Pædagogiske Universitet.
Bryderup et al. (2002). <i>Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud, en undersøgelse af pædagogiske processer og samarbejdsformer</i> . København: Danmarks Pædagogiske Institut/Danmarks Pædagogiske Universitet.
Hansen, J. (2005). <i>Skolegang – skolens betydning for anbragte børns fremtid</i> . København: UFC Børn og Unge og KABU.
Nielsen, H. E. et al. (red.) (2005). <i>TABUKA, tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge</i> . København: Forlaget Børn & Unge/Pædagogisk Centrum og KABU, Socialministeriet Kvalitetsprojekt 2002-2005.
Bryderup, I. & Andsager, G. (2006). <i>Skolegang for anbragte børn</i> . København: Danmarks Pædagogiske Universitet.
Andersen, D. (2008). <i>Anbragte børn i tal, kvalitative analyser af data om børn, der er anbragt uden for hjemmet med fokus på skolegang</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Perthou et al. (2008). <i>Skolegang under anbringelse</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Ottosen, M. H. & Christensen, P. S. (2008). <i>Anbragte børns sundhed og skolegang. Udviklingen efter anbringelsesreformen</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Mortensøn, M. D. & Neerbek, M. N. (2008). <i>Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse uden for hjemmet</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Delrapport nr. 2 af 3.
Egelund et al. (2008). <i>Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's børneforløbsundersøgelse af årgang 1995</i> . København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Husted, L. & Mehlbye, J. (2009). <i>Døgnanbragte børn får sjældent en uddannelse</i> . København: AKF Nyt, Nr. 2, juni 2009.

Bryderup et al. (2001). *Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud*. København: Danmarks Pædagogiske Institut/Danmarks Pædagogiske Universitet.

Formål: En undersøgelse af, om undervisningspligten på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud opretholdes i henhold til *Lov om ændring af lov om Folkeskolen* (1998), som indebærer, at skolemyndighederne får mulighed for at henvise børn og unge til undervisning på anbringelsessteder og i behandlingstilbud.

Forskningsdesign: Metodisk består undersøgelsen af spørgeskemaer, der er udsendt til alle amter, kommuner, døgninstitutioner, opholdssteder og dagtilbud. Der er anvendt fire forskellige spørgeskemaer til afdækning af de institutionernes konkrete forhold vedrørende undervisning og til afdækning af institutionernes generelle forhold.

Konklusion: Undersøgelsen konkluderer, at institutionerne i overvejende grad lever op til folkeskolens minimumskrav til undervisning, men at der mangler tilsyn med tilbudene.

To tredjedele af de anbragte børn og unge er i den undervisningspligtige alder, og en tredjedel af de anbragte børn og unge modtager undervisning på anbringelsesstederne. Over halvdelen af de børn, der modtager ekstern undervisning, går i en normal folkeskole, mens ni procent af de anbragte børn og unge ikke modtager undervisning – de fleste inden for denne gruppe bor på opholdssteder.

Endvidere viser undersøgelsen, at institutioner, opholdssteder og dagtilbud stort set opfylder folkeskolens minimumskrav til undervisning, men at der mangler tilsyn med undervisningstilbuddene.

Bryderup et al. (2002). *Specialundervisning på anbringelsessteder og i dagbehandlingstilbud, en undersøgelse af pædagogiske processer og samarbejdsformer.* København: Danmarks Pædagogiske Institut/Danmarks Pædagogiske Universitet.

Formål: At sætte fokus på de pædagogiske processer og organisering af undervisning på ni anbringelsessteder.

Forskningsdesign: Fra de ni anbringelsessteder blev der foretaget interview med både ledere, undervisere, pædagoger, børnenes forældre og eksterne samarbejdspartnere fra kommune/amt i relation til gennemførelse af undervisning. Undersøgelsen omfatter data fra mere end 150 mennesker.

Konklusion: Resultaterne viser først og fremmest en stor variation i de måder, anbragte børn og unge går i skole på. På de inddragede døgninstitutioner modtager størstedelen af de anbragte børn og unge undervisning på intern skole. På de tre opholdssteder er der til gengæld udfærdiget undervisningsoverenskomst med kommunen, og alle de anbragte børn går på kommunens skole. To af de involverede dagbehandlingstilbud har ligeledes indgået undervisningsoverenskomst med den stedlige kommune. To af dagbehandlingstilbuddene er såkaldte skoleprojekter, mens det tredje er et skole-, fritids- og familietilbud.

Undersøgelsen viser desuden, at størstedelen af de anbragte børn og unge ikke vurderes at kunne magte et almindeligt folkeskoleforløb og ej heller at kunne opnå Folkeskolens Afgangseksamen. Størstedelen af børnene vurderes højst at kunne opnå en 5. eller 6. klasse.

Forhold som undervisningsdifferentiering og uklare og mangelfulde forhold knyttet til forvaltningens praksis vedrørende anbringelse og henvisning er også behandlet. Disse kan vanskeliggøre opfyldelsen af lovgivningens intention om integration af marginaliserede børn og unge. Folkeskolens målsætninger kan ikke indfries i forhold til anbragte børn og unge, som modtager specialundervisning.

Der påpeges desuden et kompensatorisk syn på børnenes livsforhold, der tilsyneladende ikke inddrager betydningen af at støtte børnenes kompetencer. Pædagogik og undervisning tænkes ikke sammen, således at der ikke i tilstrækkelig grad udvikles læringsmiljøer, der støtter børnenes kompetencer fremadrettet mod en såkaldt integration til en normal folkeskole.

Hansen, J. (2005). *Skolegang – skolens betydning for anbragte børns fremtid.* København: UFC Børn og Unge og KABU.

Formål og forskningsdesign: At sætte fokus på henholdsvis interne og eksterne skoler for anbragte børn.

Konklusion: Undersøgelsen påpeger en række problemstillinger knyttet til, at anbragte børn går i skole uden for deres anbringelsessted, idet dette ofte kræver flere personalemæssige ressourcer.⁸

Nielsen, H. E. et al. (red.) (2005). *TABUKA, tidligere anbragtes bud på kvalitet i anbringelsen af børn og unge*. København: Forlaget Børn & Unge/Pædagogisk Centrum og KABU, Socialministeriet Kvalitetsprojekt 2002-2005.

Formål: At undersøge tidligere anbragte børn og unges oplevelser af deres anbringelsesforløb. Under dette tema er de konklusioner, der er om anbragte børn og unges skolegang, i fokus.

Konklusion: Et godt skoleforløb handler især om at opleve en særlig omsorg og opmærksomhed fra læreren og støtte til at klare sig i skolen. Et skoleskift ved anbringelse kan være en stor belastning, men billedet er ikke entydigt, idet det også kan være en hjælp for barnet. I beskrivelserne fra de tidligere anbragte fortælles også om at rumme så mange bekymringer om familien og hjemmet, at det er svært at koncentrere sig om skole og lektier. Opsummerende for de tidligere anbragtes oplevelser er, at erfaringer med skolen er komplekse og rummer både gode forløb og forløb, hvor der fortælles om mobning, at blive overset, at børnene selv bliver dem, der mobber, og at lærerne ikke forholder sig til børnenes vanskelige hjemmeforhold.

Bryderup, I. & Andsager, G. (2006). *Skolegang for anbragte børn*. København: Danmarks Pædagogiske Universitet.

Formål: At udvikle viden om indholdet i skolegangen for anbragte børn og unge gennem studier af to døgninstitutioner og en heldagsskole for anbragte børn og unge. Undersøgelsen er foretaget for Ringkøbing Amt, og amtets ønske har været at udvikle viden om undervisningen og dens indhold, tilrettelæggelse og gennemførelse samt en eventuel sammenhæng mellem undervisning og socialpædagogisk indsats for anbragte børn og unge.

Forskningsdesign: Metodisk er undersøgelsen baseret på interview med personale på de inddragede institutioner samt på analyse af stile skrevet af de anbragte børn og unge.

Konklusion: Undersøgelsens resultater påpeger et særligt forhold ved socialpædagogiske indsatser, idet der identificeres en såkaldt *kompenserende forståelse* af de anbragte børn og unges livsforhold, der er bagudrettet, altså finder forklaringer i børnenes tidlige livsforhold. Dette blev også påpeget ved Bryderup et al.'s tidligere undersøgelser (2001, 2002).

På de inddragede institutioner er der tale om en miljøterapeutisk indsats, men der er store indbyrdes forskelle i, hvordan dette begreb fortolkes. Undersøgelsen har et særligt interessant perspektiv, idet de anbragte børn og unge har skrevet stile, som er inddraget i den samlede analyse. Denne viser, at en meget struktureret socialpædagogik ikke medvirker til at udfolde de anbragte børns individuelle udfoldelser. Selve undervisningen er også præget af denne kompensatoriske tænkning.

Andersen, D. (2008). *Anbragte børn i tal, kvalitative analyser af data om børn, der er anbragt uden for hjemmet med fokus på skolegang*. København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

⁸ Undersøgelsens resultater er hentet fra forskningsoversigten (Egelund et al., 2009), da det endnu ikke har været muligt at fremskaffe den.

Formål: At sætte fokus på samarbejdet mellem de involverede instanser vedrørende visitering af børn og unge til anbringelse uden for hjemmet. Samtidig er der et specifikt fokus på samarbejdet vedrørende denne gruppe børn og unges skolegang og undervisning i forbindelse med anbringelse.

Forskningsdesign: En del af datamaterialet i denne undersøgelse er hentet fra SFI's forløbsundersøgelse af anbragte børn fra 1995-årgangen (Egelund et al. 200 og 2008). Derudover er data fra undersøgelsen baseret på 446 indkomne svar fra de institutioner og plejefamilier, hvor børnene er anbragt. Det er vigtigt for undersøgelsens analyser og resultater at bemærke, at 70 procent af børnene er anbragt i plejefamilie (ikke slægtsanbringelse). Kun 20 procent af børnene er anbragt på døgninstitution, og 10 procent er på socialpædagogisk opholdssted.

Konklusion: Rapporten belyser en række forhold vedrørende anbragte børns skoleforløb, både før og under anbringelse. 70 procent af de anbragte børn og unge gik i en almindelig folkeskole, inden anbringelsen blev iværksat. Når børnene er anbragt, klarer hovedparten af børnene sig i en almindelig folkeskole med specialundervisningstilbud inden for dette regi. Det angives, at halvdelen af børnene er i almindelig folkeskole uden at være i et specialundervisningstilbud (45 procent). 23 procent får specialundervisning i en eller anden form inden for folkeskolens eget regi, mens 13 procent af børnene modtager undervisning på en intern skole. Dog pointeres det i forlængelse af disse tal, at det for en del af børnene allerede på nuværende tidspunkt i 11-års alderen rent fagligt er svært at følge med undervisningsniveauet, at der er flere, der må gå en klasse om. Der er også forudsigelser af vanskeligheder ved at følge med op i de højere skoleklasser.

Sammenfattes undersøgelsens data, viser der sig et billede af, at børn, som er anbragt i plejefamilie, overvejende går i almindelig folkeskole, mens børn, der er institutionsanbragte, oftere går i intern skole med specialiseret undervisning. Halvdelen af børnene går i 5. klasse, mens 40 procent af børnegruppen går i 4. klasse. Dette forklares med, at forholdsvis mange har gået en klasse om.

Rapporten angiver, at børn, som anbringes på døgninstitution, oftere er "tungere" (p. 51) end de børn, som anbringes i plejefamilie. Dette giver en umiddelbar forklaring på forskellene i tallene mellem de institutionsanbragte og de plejefamilieanbragte børn. Overraskende viser undersøgelsen til gengæld, at børn, som er anbragt på socialpædagogiske opholdssteder, klarer sig på niveau med børn i plejefamilier. Undersøgelsen viser endvidere, at børn som er anbragt oftere har problemer i skolen ikke kun fagligt, men også i forhold til at fungere sammen med andre.

Perthou et al. (2008). Skolegang under anbringelse. København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Formål: At sætte fokus på samarbejdet mellem de professionelle faggrupper, der er involveret i forbindelse med anbragte børn og unges skolegang, både på døgninstitution og socialpædagogisk opholdssted.

Forskningsdesign: En kvalitativ undersøgelse af otte anbringelsesinstitutioner. Undersøgelsen består af interview med personale på institutionerne samt med PPR, men omfatter af ressourcemæssige årsager ikke interview med skolelærere på de tilknyttede folkeskoler.

Konklusion: Der kan identificeres socialpædagogiske forståelsesrammer, som medvirker til at støtte de anbragte børn i at komme i en almindelig folkeskole. I undersøgelsen er det betegnet som et såkaldt *omverdensinkluderende* perspektiv (p. 47-48). I tillæg til dette perspektiv kan der

identificeres en mere *individualiseret* forståelse, der er kompensatorisk og har fokus på børnenes problemer og på, hvad der skal iværksættes til støtte for det enkelte barns vanskeligheder.

Begge perspektiver siges at være i spil i det socialpædagogiske arbejde på de otte inddragede institutioner, men det kan dog konkluderes, at der overvejende kan anlægges enten det ene eller det andet perspektiv på de enkelte institutioner, vel og mærke uden at der på tværs af alle institutionerne kan identificeres forskelle i tyngde og omfang af børnenes problemer.

Ottosen, M. H. & Christensen, P. S. (2008). *Anbragte børns sundhed og skolegang. Udviklingen efter anbringelsesreformen*. København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Formål: At undersøge anbragte børns sundhed og skolegang efter anbringelsesreformen.

Forskningsdesign: Undersøgelsen er kvantitativ og bygger på data fra SFI's forløbsundersøgelse (Egelund et al. 2004, 2008).

Konklusion: På skoleområdet viser undersøgelsen følgende: 47 procent af de anbragte børn modtager almindelig undervisning i folkeskolen, set i forhold til gruppen af ikke-anbragte børn, hvor det er 87 procent. Tallene bliver ekstra bemærkelsesværdige, når der sammenlignes med ikke-anbragte, udsatte børn, hvor gruppen, der går i almindelig folkeskole, udgør 62 procent. Dette forhold, altså at der er forskelle mellem anbragte børns skolegang sammenlignet med gruppen af ikke-anbragte udsatte børn, kalder på, at området udforskes nærmere.

Rent fagligt klarer anbragte børn sig også dårligere i skolen end deres jævnaldrende. Således ses det ud fra resultaterne fra undersøgelsen, at anbragte børn befinder sig på et væsentligt lavere fagligt niveau sammenlignet med de af deres jævnaldrende, der ikke er anbragte.

Herudover undersøges anbragte børns trivsel i skolen. Her vises det, at anbringelsesstederne samlet har vurderet, at 89 procent af de anbragte børn havde et eller flere problemer i skolen, relateret til f.eks. psykiske problemer, koncentrationsproblemer, taleproblemer, eller konflikter med lærere eller andre elever. Særligt området koncentrationsbesvær (69 procent) ser i undersøgelsen ud til at være et problemområde for de anbragte børn. Herudover kommer konflikter med kammerater (61 procent), psykiske problemer (50 procent) og konflikter med lærere (46 procent).

Hvad angår sundhedsområdet, viser undersøgelsen, at anbragte børns generelle helbredstilstand er bedre end udsatte jævnaldrende børns helbredstilstand, hvilket indikerer, at selve anbringelsen uden for hjemmet medvirker til at hjælpe børnenes helbredsforhold.

Undersøgelsen viser endvidere, at anbragte børn (der i 2008 var 11 år) har flere diagnoser – der i denne sammenhæng omfatter såvel handicap som langvarig sygdom.

Det gælder således også de børnepsykiatriske diagnoser som DAMP, ADHD og udviklingshæmning. Undersøgelsen inddeler børnene i fire grupper, hvoraf gruppe 1 omfatter børn, som vurderes at være de mest problembelastede, idet de både har sociale problemer og handicap. I denne gruppe var der også flest børn, som havde medicinforbrug og vanskeligheder rent trivselsmæssigt.

Børnene i gruppe 2 omfattede udtalte adfærdsproblemer, og de mest komplekse problemstillinger, hvilket omfatter flere forskellige årsager til anbringelse. Den tredje gruppe af børn omfatter dem, der primært er anbragt som følge af vanrøgt eller overgreb, men ikke er diagnosticerede med handicap, mens gruppe 4 omfatter børn, der var anbragt som følge af forældre-relaterede problemer. Denne gruppe viste sig også at være den gruppe børn i undersøgelsen, der trivselsmæssigt faldt inden for det såkaldte normalområde.

Mortensøn, M. D. & Neerbek, M. N. (2008). *Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse uden for hjemmet.* København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Delrapport nr. 2 af 3.

Formål: At sætte fokus på skolegang ved visitation til anbringelse af børn og unge. Denne undersøgelse fokuserer således ikke direkte på de anbragte børn og unge, men derimod på de forskellige instansers samarbejde og fokusområder i visitationsfasen, med fokus på skolegang.

Forskningsdesign: Metodisk er der foretaget en forundersøgelse med 18 kommuner, med henblik på at få grundlag til yderligere indkredsning af problemstillinger, og endelig er der udvalgt fire kommuner, som skulle danne metodisk grundlag for projektet. I de fire inddragede kommuner anvendes kvalitative interviews med sagsbehandlere, PPR-psykologer og ledere af sociale forvaltninger og PPR. Herudover er der også inddraget skolekonsulenter og familieplejekonsulenter.

Konklusion: Resultaterne fra denne undersøgelse indkredser store indbyrdes forskelle kommunerne imellem i relation til visitationsprocedurer. På trods af disse forskelle er det dog tydeligt, at sagsbehandlere i selve anbringelsesprocessen ikke har opmærksomheden rettet mod barnets skolegang. Selve visitationsforløbet har overvejende fokus på barnets anbringelse. De kvalitative analyser fra de fire kommuner viser også, at der er ikke er tilstrækkeligt overordnet fokus på betydningen af skolegang. Både sagsbehandlere og PPR giver udtryk for, at det er bedre for barnets anbringelsesforløb, når der er tydelige opgavefordelinger mellem de forskellige parter såvel som tid og ressourcer til at udføre opgaverne.

Egelund et al. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's børneforløbsundersøgelse af årgang 1995.* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Husted, L. & Mehlbye, J. (2009). *Døgnanbragte børn får sjældent en uddannelse.* København: AKF Nyt, Nr. 2, juni 2009.

Formål: At opsamle viden på området om anbragte børn og unges skolegang. Oversigten er en opfølgning på den første forskningsoversigt, som blev udfærdiget i 2003.

Forskningsdesign: Forskningsoversigt, der tager afsæt i forløbsundersøgelsens datagrundlag af børn født i 1995, anbragt uden for hjemmet (Egelund et al., 2008).

Konklusion: De seneste tal på området knyttet til denne gruppe børns skolegang viser følgende:

- Knap halvdelen af de anbragte børn modtog almindelig undervisning på folke-, privat- eller friskole, mens samme andel for de ikke-anbragte er 87 procent. Blandt de ikke-anbragte udsatte børn er tallet 62 procent.
- 23 procent af de anbragte børn modtager specialundervisning fuldt eller delvist på en almindelig folkeskole. Sammenligningsgruppen af ikke-anbragte udsatte børn er 36 procent, mens kun 12 procent af ikke-anbragte børn i øvrigt modtager specialundervisning.

- 28 procent af de anbragte børn modtager specialundervisning på interne skoler på anbringelsesstedet eller på specialskoler, mens det tilsvarende kun gør sig gældende for 1 procent af de to sammenligningsgrupper (p. 111).

Disse tal er dog behæftet med vanskeligheder, idet undersøgelsen ikke omfatter børn, der modtager vidtgående specialundervisning.

Andre betydningsfulde faktorer betones herefter:

- *Køn*. Flere drenge end piger modtager specialundervisning.
- *Barnets adfærd*. Børn der er anbragt på grund af kategorien adfærdsproblemer modtager oftere specialundervisning.
- *Barnets helbred*. Børn med helbredsproblemer modtager oftere specialundervisning.
- *SDQ*. Børn som er testet uden for normalområdet i SDQ modtager oftere specialundervisning.
- *Anbringelsesform*. Børn som er anbragt på døgninstitution modtager oftere specialundervisning, hvilket er forbundet med, at disse anbringelsesinstitutioner oftere har intern skole. Det kan også være børnenes problemer, der specifikt har ført til en anbringelse på institution med tilknyttet intern skole.

Tema nr. VI – Anbragte børn og unges hverdagsliv

Schwartz, I. (2001). <i>Socialpædagogik og anbragte børn</i> . København: Nordisk Forlag A/S.
Nielsen, H. S. & Zobbe, K. (2003). <i>Børn og unges relationsdannelse på en lokal døgninstitution</i> . København: Teori og Metodecentret.
SL, Socialpædagogernes Landsforbund (2004). <i>Med barnets øjne. 17 interviews med børn og unge, der bor på døgninstitution</i> . Udgivet i tilknytning til KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.
Andersen, T. (2004). <i>Kontekst og Personlighed. En undersøgelse af muligheden for mønsterbrud på mikroplan med fokus på selvregulerende forhold</i> . Serie: Anbragt på døgninstitution (7) Viborg: Forlaget PUC.
Møller, S. N. & Skytte, M. (2004). <i>Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Stokholm, A. (2006). <i>Anbragte børn mellem kammerater og pædagoger. En antropologisk analyse af socialitet og identitetsdannelse på døgninstitution</i> . Upubliceret ph.d.-afhandling, Århus: Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik, Humanistisk Fakultet, Aarhus Universitet.
Hansen, J. et al. (2005). <i>Normalsystemets rummeliggørelse og anbringelser</i> . UFC, Børn og unge.
Højberg, K. (2006). ”Jeg skulle lige sluge kamelen. Om forældreopfattelsens betydning for det anbragte barns tilknytningsmuligheder.” i Kristensen, O.S. (2006) (red.). <i>Mellem omsorg og metode – tværfaglige studier i institutionsliv</i> . Viborg: Forlaget PUC
Børnesagens Fællesråd (2006). <i>Forældreinddragelse – til barnets bedste. Rør ikke ved min datters hestehale uden at spørge mig først</i> . Håndbog udgivet af Børnesagens fællesråd i tilknytning til KABU-projektet, Socialministeriets kvalitetsprojekt på anbringelsesområdet.
Schwartz, I. (2007). <i>Børneliv på døgninstitution – Socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge</i> . Ph.d.-afhandling, Odense: Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.
Schwartz et al. (2008). <i>Børneperspektiver på døgninstitutioner – inddragelse af og samarbejde med børn og forældre</i> . Odense: Syddansk Universitetsforlag.
Kildedal, K. (2008). <i>Aktionsforskningsprojekt på opholdsstederne Lille Stokkebjerg og Skjoldborghus. Resumé af afsluttende rapport, december 2008</i> .

Schwartz, I. (2001). *Socialpædagogik og anbragte børn*. København: Nordisk Forlag A/S.

Formål: At udvikle socialpædagogisk teori og metode, som særligt inddrager anbragte børns egne erfaringer og oplevelser i anbringelsen og i børnenes udvikling.

Forskningsdesign: Et bud på en socialpædagogik for anbragte børn og unge.

Konklusion: . Det understreges, at det er vigtigt at inddrage børnene og møde dem, der hvor de er i deres udvikling, med fokus på børnenes individualitet. Undersøgelsen rummer også beskrivelser af hverdagen på en døgninstitution og af hvordan børnene lever deres dagligdag med sorger, glæder, bekymringer og konflikter.

Nielsen, H. S. & Zobbe, K. (2003). *Børn og unges relationsdannelse på en lokal døgninstitution*. København: Teori og Metodecentret.

Formål: At sætte fokus på anbragte børns relationsdannelse under anbringelse på en døgninstitution beliggende i børnenes lokalmiljø.

Forskningsdesign: Metodisk er undersøgelsen kvalitativt baseret og består af en spørgeskemaundersøgelse blandt børnenes kontaktpædagoger på institutionen. Denne del af undersøgelsen omfatter 30 børn. Derudover har forskerne deltaget i en række møder på institutionen; afdelingsmøder, fælles personalemøder, styregruppemøder, møder i pædagogisk udvalg, behandlingsmøder og supervisions-møder mm. Der tilsammen har haft til formål at skabe indblik i institutionens struktur og pædagogik.

Herudover er der foretaget interview med medarbejdere, ledere, socialfaglige ledere, forældre og nuværende og tidligere anbragte unge, såvel som deltagerobservationer. Dataindsamlingsforløbet omfatter perioden juni 2001 til efteråret 2002.

Konklusion: Anbringelsen i børnenes lokalmiljø skaber grundlag for, at børnene er tæt på deres familier under anbringelsen, såvel som tæt på skole, fritidsliv, venner osv. Derigennem har de mulighed for at fastholde relationer og netværk under anbringelsen. Særligt optaget er Nielsen & Zobbe af børns relationsdannelse med andre børn.

Resultaterne fra undersøgelsen viser, at anbringelse i lokalmiljøet har stor betydning for de anbragte børn og deres familier – et såkaldt familielignende koncept, hvor netop barnets relationer til netværk fastholdes og støttes under anbringelse. Hertil peges på, at anbragte unge bliver selvstændige i stedet for institutionaliserede, og de oplever en integration i det lokale nærmiljø, når det pædagogiske arbejde tilrettelægges med fokus på børns relationer i nærmiljøet.

SL, Socialpædagogernes Landsforbund (2004). *Med barnets øjne. 17 interviews med børn og unge, der bor på døgninstitution.* Udgivet i tilknytning til KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.

Formål: At undersøge børn og unges oplevelser af at bo på døgninstitution – set fra børnene og de unges perspektiv.

Forskningsdesign: Undersøgelsen omfatter 17 interviews med børn og unge, og den har et fremadrettet perspektiv, idet undersøgelsen udpeger særlige problemstillinger i relation til det at være anbragt i døgntilbud, som kunne være relevant for fagpersoner at have fokus på.

Konklusion: Der indkredses gennem analyse af de 17 interview seks såkaldte mærkesager, som både udpeger vigtige områder, som fagpersoner skal være opmærksomme på, og som på samme tid viser, hvad anbragte børn og unge er optaget af, mens de er anbragt.

Den første mærkesag omfatter spørgsmålet om, hvorfor barnet eller den unge er anbragt. Her indkredses, at nogle af børnene fremtræder afklarede med familiesituationen og formålet med anbringelsen, mens andre svarer undvigende, at de ikke kan huske, hvorfor de er anbragt, eller at de ikke ved hvorfor.

Den anden mærkesag knytter an til de anbragte børn og unges overvejelser over, hvem de egentligt kan tale fortroligt med om deres liv. De er loyale over for forældrene og de vanskelige familieforhold, samtidig med at de har et behov for at kunne betro sig. Dilemmaet om hvad der skal fortælles videre, skal kunne håndteres af de professionelle voksne.

Den tredje mærkesag handler om at betone betydningen af forældrekontakt, mens barnet er anbragt. Forældrene er vigtige for børnene, uanset årsagen til barnets anbringelse. I fortællingerne

fra børnene opleves det godt, at nogen skubber på for at fastholde kontakten og eller vedligeholde den.

Den fjerde mærkesag handler direkte om børnenes forhold til pædagogerne. Børnene viser gennem interviewene, at de ser og lægger mærke til, om pædagogerne har tid og lyst til at tale med dem. Der er flere beskrivelser af pædagogerne som dem, der er gode at snakke med, og som nogen, der giver sig tid til det. Ordet ”snak” omfatter hele den kommunikation, der foregår mellem barn og pædagog, altså både samtale, samvær osv.

Den femte mærkesag handler om regler på døgninstitutioner, og de fylder meget i børnenes interview. Umiddelbart virker regler om sengetid, fjernsyn, rygning osv. som irriterende, men tættere på viser det sig, at regler er ok, blot de er til at forstå og fleksible i forhold til alder og barnets evner til at overholde aftaler.

Den sjette og sidste mærkesag handler om fremtiden. Hvad skal der blive af barnet efter anbringelsen, og hvor længe skal anbringelsen vare? Her peges også på betydningen af at inddrage rollemodeller for børnene – flere af børnene fortæller, at de kender nogen, der har været anbragt, og som har klaret sig godt.

Andersen, T. (2004). *Kontekst og personlighed. En undersøgelse af muligheden for mønsterbrud på mikroplan med fokus på selvregulerende forhold. Serie: Anbragt på døgninstitution (7). Viborg: Forlaget PUC.*

Formål: At sætte fokus på børns handlemuligheder, når de er anbragt på døgninstitution, og på hvilke måder disse handlemuligheder for børnene kan medvirke til at skabe grundlag for mønsterbrud eller udvikling.

Forskningsdesign: Undersøgelsen er foretaget på en døgninstitution med børn i alderen 6-12 år, hvor det kvalitative forskningsdesign er baseret på deltagerobservationer og videooptagelser af hverdagslivet, som børnene efterfølgende ser og diskuterer sammen.

Konklusion: Andersen viser med sin undersøgelse, at børn er meget opmærksomme på og optagede af regler og rammer for andre børn og voksne. De er også optagede af, hvordan disse rammer og regler skaber muligheder for deres egen udvikling og selvregulering, som i denne sammenhæng handler om at være en selvstændig og aktiv medspiller i eget barndomsliv.

Møller, S. N. & Skytte, M. (2004). *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger. København: Socialforskningsinstituttet.*

Formål: Grundlaget for undersøgelsen har været at udforske, hvordan minoritetsforældre oplever at have et barn anbragt, samt hvordan mødet med den sociale børneforsorg i Danmark opleves.⁹ Børn, der er født i Danmark eller i udlandet af forældre, hvoraf ingen har dansk statsborgerskab, udgør i dag 10 procent af alle børn under 18 år. Nogle af disse børn og deres forældre møder det sociale system, og der er således et behov for at udvikle viden, særskilt knyttet til denne gruppe af børn og forældre.

Forskningsdesign: Metodisk er undersøgelsen baseret på kvalitative livshistorieinterview med 11 minoritetsforældre, hvis børn er eller har været anbragt uden for hjemmet.

⁹ Denne kvalitative undersøgelse er forbundet med første dataindsamling af Socialforskningsinstituttets Forløbsundersøgelse af børn anbragt uden for hjemmet (Egelund et al., 2004) som præsenteres under tema nr. I.

Konklusion: Nogle af undersøgelsens resultater er, at sproglig, etnisk, religiøs og kulturel marginalisering er problemer, som forældrene støder ind i, og at forvaltningen ikke i tilstrækkeligt omfang tager hensyn til barnets kulturelle, religiøse og sproglige baggrund. Hertil kommer fortællinger om barnets manglende udvikling af sit modersmålsprog under anbringelse, således at forældrene får sværere ved at tale med barnet.

Desuden belyses at etnicitet, sprog, kultur og religion har betydning for forældrenes muligheder for at mestre deres børns anbringelsesforløb. Det gælder ikke entydigt for alle minoritetsforældre, men det er noget, der både udvikles og forandres, hvorfor også denne gruppe forældre og deres børn skal opfattes individuelt og afhængigt af den enkelte families situation. Ud over de individuelle forhold skal der endvidere fokuseres på, at der tages hensyn til den enkelte families kulturelle, etniske og religiøse normer og værdier, såvel som barnets modersmålsprog.

Stokholm, A. (2006). *Anbragte børn mellem kammerater og pædagoger. En antropologisk analyse af socialitet og identitetsdannelse på døgninstitution.* Upubliceret ph.d.-afhandling, Århus: Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik, Humanistisk Fakultet, Aarhus Universitet.

Formål: At sætte fokus på anbragte børns hverdagsliv på døgninstitutioner fra et børneperspektiv.¹⁰ Med børneperspektiv menes i denne sammenhæng, at Stokholm tager sit teoretiske og metodiske afsæt i børnenes beskrivelser af deres hverdagsliv som anbragte børn på døgninstitution, og i deres følelser, tanker og handlinger.

Forskningsdesign: Metodisk er undersøgelsen baseret på etnografiske undersøgelser af to døgninstitutioner, og de har afsæt i deltagerobservationer af børnenes hverdagsliv på institutionerne. Stokholm tager i dette børneperspektiv afsæt i en analyse af den pædagogiske praksis, dvs. pædagogers arbejde, intentioner og pædagogik i forbindelse med til at hjælpe og støtte børnene i deres udvikling.

Konklusion: Stokholm viser i sine analyser, at børn anbragt på døgninstitution først og fremmest har fokus på at opnå samvær og fællesskab med de andre børn på institutionen, og dernæst har de fokus på betydningen af den pædagogiske praksis og pædagogernes arbejde med det enkelte barn:

For at kunne skabe forandring og igangsætte en bestemt identitetsdannelse for anbragte børn må man medtænke såvel børnegruppens betydningsfællesskab som det individuelle barns handleevne, dets erfaring med, status i og velbefindende i børnegruppen (Stokholm, 2006: p. 243).

Hansen, J. et al., (2005) Normalsystemets rummeliggørelse og anbringelser. UFC, Børn og unge.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. IV. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

¹⁰ Stokholm (2006) har endvidere bidraget med en række artikler på baggrund af sin ph.d.-afhandlings resultater. To af disse artikler er bl.a. at finde i Kristensen (2006). Disse artikler inddrages ikke særskilt, idet Stokholms ph.d.-afhandling samler helheden i hendes forskningsfokus på børns hverdagsliv på døgninstitution, og derfor er denne valgt medtaget i vidensopsamlingen.

Højberg, K. (2006). ”Jeg skulle lige sluge kamelen. Om forældreopfattelsens betydning for det anbragte barns tilknytningsmuligheder.” i Kristensen, O.S. (2006) (red.). *Mellem omsorg og metode – tværfaglige studier i institutionsliv*. Viborg: Forlaget PUC

Formål: At afdække betydningen af de interaktioner, der foregår mellem barn og omsorgspersoner i anbringelsesprocessen med fokus på de tilknytningsmuligheder, der er til stede for barnet i anbringelsen.

Forskningsdesign: Metodisk har Højberg anvendt kvalitative interview med forældre med et til halvdanet års mellemrum, bl.a. med det formål at analysere de interaktioner, der er mellem forældre og barn gennem barnets anbringelsesforløb. De inddragede børn er i alderen tre til ti år. Teoretisk tager Højberg afsæt i en udviklingspsykologisk teoriramme med særskilt fokus på tilknytningsteorien, der fokuserer på betydningen af børns tilknytning til forældre (eller andre stabile omsorgspersoner), som grundlaget for en sund personlighedsudvikling.

Konklusion: Højberg konkluderer ud fra undersøgelsen, at forældrenes opfattelse og vurdering af barnets anbringelse har stor betydning for barnets udvikling og tilknytningsmuligheder gennem anbringelsesforløbet. Hertil belyses, hvorledes forældrenes oplevelser af barnets anbringelse uden for hjemmet kan bevæge sig fra at uenighed til accept. Når forældrene opdager, at det er godt for barnet at være tilknyttet flere omsorgspersoner i anbringelsen, kommer det barnets udvikling til gode.

Samarbejdet mellem pædagoger og forældre viser sig at være en meget vigtig faktor i barnets udviklingsmuligheder – især at pædagogen har en vigtig rolle som *kontaktformidler* mellem barn og forældre. Opgaverne i denne kontaktformidling handler både om at etablere kontakt mellem barn og forældre i anbringelsen og om at være et bindeled og den, der følger barnet i kontakten og samværet med forældrene, hvis dette vurderes relevant.

Højberg betoner også betydningen af at se på forældrene i anbringelsesprocessen. De gennemgår en bevægelse fra at være forældre til et hjemmeboende barn til at være forældre til et anbragt barn, og dette kræver meget støtte til forældrene.

Børnesagens Fællesråd (2006). *Forældreinddragelse – til barnets bedste. Rør ikke ved min datters hestehale uden at spørge mig først*. Håndbog udgivet af Børnesagens fællesråd i tilknytning til KABU-projektet, Socialministeriets kvalitetsprojekt på anbringelsesområdet.

Formål og forskningsdesign: Forældrehåndbogen er udgivet som en håndbog til fagfolk med henblik på at skabe inspiration og viden til at inddrage forældre og børn i undersøgelser, beslutninger og i gennemførelse af indsatser til gavn for børns udvikling.

Konklusion: Håndbogen gennemgår en lang række centrale temaer, der i overskuelig form sætter fokus på børns anbringelse uden for hjemmet og betydningen af at inddrage forældrene i anbringelsen. Den indeholder også en lovgivningsmæssig gennemgang af hvilke former for støtte, forældre kan modtage, mens deres barn er anbragt.

Baggrunden for håndbogen er viden om, at det kan være svært for kommuner og anbringelsessteder at medinddrage forældrene og deres perspektiv på barnet i anbringelsesforløbet, og formålet med håndbogen er, at den skal bidrage til kvaliteten af børns og forældres udbytte af anbringelse uden for hjemmet.

En lang række tematikker gennemgås i håndbogen med særskilt fokus på viden om forældres og børns rettigheder ved anbringelse. Der er også fokus på betydningen af relationen mellem det anbragte barn, forældrene og barnets øvrige familienetværk.

Schwartz, I. (2007). *Børneliv på døgninstitution – Socialpædagogik på tværs af børns livssammenhænge*. Ph.d.-afhandling, Odense: Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier, Syddansk Universitet.

Formål: En undersøgelse af den socialpædagogiske støtte til anbragte børn på døgninstitution – set fra børnene og deres forældres perspektiv.

Forskningsdesign: Schwartz har fulgt ni børns hverdagsliv på en døgninstitution og i daginstitution eller skole med det formål at forstå, hvad børneliv på en døgninstitution indebærer. I undersøgelsen følger vi både børn, forældre og pædagoger meget tæt i en lang række praksisbeskrivelser.

Konklusion: Resultaterne fra Schwartz' undersøgelse viser, at måden, hvorpå pædagoger arbejder med og forstår anbragte børn og deres forældre, har betydning for, hvordan den socialpædagogiske udviklingsstøtte tilrettelægges på døgninstitutionen. Her betones, hvorledes et børneliv på døgninstitution i høj grad er betinget af den omsorgspraksis, som pædagogerne tilrettelægger rundt om børnene, og hvordan pædagogerne organiserer dagligdagen således, at børnene også bliver deltagere i deres eget hverdagsliv – og får mulighed for at udvikle sig. Samværet mellem pædagoger og børn, især om et såkaldt fælles tredje, skaber grundlag for børnenes læring og udvikling af færdigheder.

Ligesom i Stokholms undersøgelse (2006) påpeges betydningen af anbragte børn og unges samvær med hinanden i kammeratskabsgruppen, som i høj grad bruges til at skabe mening, nærvær og relationer. Schwartz betoner endvidere betydningen af inddragelse af forældrene i børnenes hverdagsliv på døgninstitutionen, også selvom dette kan være konfliktfyldt, og det er pædagogerne, der må tage over, hvis forældrene ikke magter.

En meget vigtig pointe i Schwartz' undersøgelse er også betydningen af, at de professionelle rundt om børnene håndterer at samarbejde på tværs af de forskellige steder, barnet har sin hverdag, f.eks. døgninstitution, skole, daginstitution osv.:

Analyserne peger på, at de professionelle ikke er tilstrækkeligt opmærksomme på, hvilken betydning, det har for børnenes udviklingsmuligheder, at deres vigtige omsorgspersoner skaber kontinuitet gennem samarbejde (Schwartz, 2007, p.327-328).

Ligeledes pointeres det, at pædagoger opleves som meget vigtige for børnene i deres forskellige livssammenhænge, altså at pædagogerne følger og kender til barnets liv i skolen, daginstitutionen, til fritidsaktiviteterne osv.

I et børneperspektiv viser det sig, at det er meget vigtigt, at pædagogerne kender til alle forhold, følger børnene og varetager store og små dagligdagsopgaver, f.eks. sørger for, at cyklen er lappet, at fødselsdagsinvitationer sendt ud, og at gymnastiktøjet er i tasken (s. 330).

Schwartz et al. (2008). *Børneperspektiver på døgninstitutioner – inddragelse af og samarbejde med børn og forældre*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Formål: At beskrive børneperspektiver på døgninstitutioner.

Forskningsdesign: Projektet rummer beskrivelser fra fire døgninstitutioner med afsæt i praktiske erfaringer med brugerinddragelse. Herudover har der i projektet været et samarbejde mellem de inddragede døgninstitutioner, Odense Socialpædagogiske Seminarium og forskere fra Syddansk Universitet. Undersøgelsen præsenteres som en antologi indeholdende en lang række artikler om erfaringer og pædagogiske refleksioner, skrevet af socialpædagoger og andre fagfolk på området, og den har bidrag fra forskere med inddragelse af centrale begreber som brugerperspektiver, læring, deltagelse og udvikling af pædagogisk praksis.

Konklusion: Beskrivelserne fra den socialpædagogiske praksis viser således, med forskellige vinkler på både børn, unge og forældre, at det har stor betydning for de anbragte børn eller unge og forældre, at de i langt højere grad inddrages aktivt i deres hverdagsliv i anbringelsesforløbet, uanset om det handler om at få indflydelse på dagligdagens aktiviteter eller om at støtte forældrene til mere indflydelse på dagligdagen på den enkelte døgninstitution. Antologiens styrke er helt klart de meget praksisnære beskrivelser fra socialpædagogisk arbejde, der fremhæver pædagogernes læringsprocesser knyttet til at forandre og udvikle socialpædagogisk praksis.

Kildedal, K. (2008). *Aktionsforskningsprojekt på opholdsstederne Lille Stokkebjerg og Skjoldborghus. Resumé af afsluttende rapport, december 2008.*

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. IV. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Tema nr. VII – Socialpædagogiske indsatser rettet mod kriminalitet

Bonke, J. & Kofoed, L. (2001). <i>Længerevarende behandling af børn og unge i sikrede pladser – en evaluering</i> . København: Socialforskningsinstituttet 01:8.
Kristensen, S. B. (2003). <i>Hvor tog de hen – og hvordan gik det? Projekt Efterværn. Den sikrede Døgninstitution Koglen. Projektperiode 01.08.00-31.01.03.</i>
Rasmussen, L. K. et al., (2005). <i>Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. 10 unge og 9 institutioner</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Ebsen, F. & Krogh, D. (2006). <i>Ude på noget?</i> København: Den Sociale Højskole.
Center for Kvalitetsudvikling på vegne af Danske Regioner, Københavns Kommune, Region Hovedstaden, Region Midtjylland, Region Sjælland, Region Syddanmark (2008). <i>Unge og Forældre om de sikrede institutioner</i> . Oktober, 2008.
SL, Socialpædagogernes Landsforbund (2009). <i>Unge stemmer. 10 fortællinger om unge, der har lagt kriminaliteten bag sig</i> . København: Socialpædagogernes Landsforbund.
Sennels, N. (2009). <i>Blandt kriminelle muslimer. En psykologs erfaringer fra Københavns Kommune</i> . Kgs. Lyngby: Trykkesfrihedsselskabets Bibliotek.
Bryderup, I. (2010). <i>Ungdomskriminalitet. Socialpolitik og socialpædagogik. Biografiske interview med unge om straf og behandling</i> . Århus: Forlaget KLIM.
Jensen et al. (2010). <i>Fra udsat til motiveret. Rapport om undervisning på de sikrede institutioner</i> . Århus: DPU. Aarhus Universitet.

Bonke, J. & Kofoed, L. (2001). *Længerevarende behandling af børn og unge i sikrede pladser – en evaluering*. København: Socialforskningsinstituttet 01:8.

Formål: En evaluering af en længerevarende behandling af unge i sikrede pladser, der er iværksat på baggrund af den såkaldte Voldspakke (Lov nr. 350, indeholdende Lov om ændring af straffeloven, våbenloven, og lov om restaurations- og hotelvirksomhed mv.).

Ændringen bevirker, at unge nu kan anbringes i alderen 15-18 år. Det gælder domfældte og ikke-domfældte i en periode på op til to gange seks måneder, ud over en indledende to-måneders pædagogisk-psykologisk observationsperiode. Unge under 15 år kan endvidere anbringes til længerevarende behandling, hvis der foreligger dispensation fra institutionens beliggenhedsamt, dog i begrænset periode.

Forskningsdesign: Evalueringen omfatter de (på daværende tidspunkt) fire sikrede institutioner, henholdsvis Koglen, Egely, Sønderbro og Sølager, og de daværende amter, der varetog institutionerne. Metodisk er datagrundlaget baseret på kvalitative interview, der både omfatter amter, ledere og unge, der har været anbragt på sikret institution, såvel som forældre, kontaktpersoner på institutionerne og sagsbehandlere fra de involverede kommuner. Der er foretaget interview med syv unge, og ca. 30 interview med andre parter.

Konklusion: Undersøgelsen viser, at det er svært at foretage entydige konklusioner, idet kun ganske få unge i undersøgelsesperioden har været anbragt i længerevarende behandling i sikret regi. Derimod indkredser evalueringen en række centrale punkter, bl.a. selve tidsperspektivet for anbringelse og indholdet i begrebet behandling. Vedr. tidsperspektivet stilles der således spørgsmål ved effekten af, at børn og unge er anbragt over flere måneder, da dette mest har karakter af en venteposition.

Kun på de institutioner, hvor der er en tilrettelagt behandling, ser det ud til, at der kan vises gode resultater med længerevarende anbringelser. Vi skal i denne sammenhæng have for øje, at selve behandlingsindsatsen er ny for de sikrede institutioner, og evalueringen anbefaler da også fremadrettet at vurdere forskellige behandlingsmetoder i sikret regi, da der tilsyneladende er tale om distinkte forskelle i såvel metodevalg som forståelser af de unge, der anbringes.

Kristensen, S. B. (2003). *Hvor tog de hen – og hvordan gik det? Projekt Efterværn. Den sikrede Døgninstitution Koglen. Projektperiode 01.08.00-31.01.03.*

Formål: En evaluering af et efterværnsforløb, der blev etableret som et forsøg, når de unge skulle forlade den sikrede institution. Formålet med efterværnsforløbet var at afprøve, om efterværn kunne være en brugbar foranstaltning for unge, der har været anbragt på sikret institution, herunder om det kan lette overgangen fra en sikret institution til en anden foranstaltning. Ligeledes har det været et erklæret formål at sikre kontinuiteten i den unges behandling, at søge at forhindre den unge i at begå ny kriminalitet samt at sikre, at de observationer af den unge, der er foretaget på Koglen, ikke går tabt ved en ny foranstaltning. Fokus på evalueringsundersøgelsen har været at afdække, om efterværnet har lettet overgangen fra en sikret institution til en anden foranstaltning, og om den unge har kontaktet efterværnskonsulenten, når vedkommende har stået i en akut situation, der kunne medføre ny kriminalitet. Endvidere skulle det undersøges, om efterværnet har formået at videregive Koglens observationer i forbindelse med ny foranstaltning og om efterværnet har haft værdi for henholdsvis den unge, familien og de øvrige samarbejdspartnere.

Forskningsdesign: Metodisk er undersøgelsen evalueret med anvendelse af spørgeskema. Af de 14 unge har 11 deltaget i undersøgelsen. Herudover er der sendt spørgeskemaer til 40 familierelationer og samarbejdspartnere, hvor 29 er besvaret. Undersøgelsen omfatter perioden 01.08.2000-01.02.2002 og omfatter 14 unge, som har modtaget efterværn efter anbringelse.

Konklusion: Resultaterne af evalueringen af projektet peger på, at efterværn har haft betydning for de tidligere anbragte unge. Tallene viser således, at 8 ud af de 11 unge ikke har begået ny kriminalitet. Flere af de unge har brugt efterværnskonsulenten i forskellige svære situationer, og de har oplevet, at det var rart at have en kontakt med en fra Koglen. Det ser ligeledes ud til at både samarbejdspartnere og familie til de tidligere anbragte unge oplever, at det var positivt at have en kontakt med Koglen.

Rasmussen, L. K. et al., (2005). *Ungdomssanktionen i kvalitativ belysning. 10 unge og 9 institutioner. København: Socialforskningsinstituttet.*

Formål: En rapport, der evaluerer den såkaldte ungdomssanktion, der blev indført i 2001 som et alternativ til ubetinget fængselsstraf for unge mellem 15 og 17 år.

Forskningsdesign: Metodisk er evalueringen baseret på interview med 9 unge, deres sagsbehandlere og andre såkaldte nøglepersoner i de konkrete sanktionsforløb. Herudover er der foretaget interview med ledende personale på seks sikrede institutioner der varetager sanktionens fase 1 og gennemført deltagerobservation på to åbne døgninstitutioner og et socialpædagogisk opholdssted der varetager sanktionens fase 2.

Konklusion: Resultaterne fra evalueringen udpeger bl.a., at i de forløb der er undersøgt, har sagsbehandleren haft vanskeligheder med at få lagt planer og få opstillet klare mål. De lovpligtige

handleplaner er ufærdige og bliver ofte ikke brugt tilstrækkeligt i processen. Rettet mod de unge viser evalueringen, at de ofte ikke oplever, at der er nogen planlægning, og derfor heller ikke et mål med sanktionen. De oplever ikke at blive tilstrækkeligt informeret og inddraget i deres eget forløb. Hertil belyses også, at det vurderes fra sagsbehandlerne at det er vanskeligt at få inddraget de unge, som ofte opleves som meget vrede, især over at have fået en toårig dom, og sagsbehandleren opleves som den straffende part. Også forældrene giver udtryk for en vrede, og hertil afviser at samarbejde med sagsbehandleren.

En kontaktperson har vist sig at være afgørende for flere af de unge, og har tilsyneladende bevirket en ændret adfærd og en såkaldt resocialisering. Der peges her på muligheden for at opnå en større tillid og for at skabe sammenhæng i hele forløbet.

Resultaterne fra evalueringen peger også på, at det er vanskeligt for de inddragede institutioner og medarbejdere at motivere de unge, hvilket argumenteres med, at det er svært at finde ud af hvem der har ansvar for processerne når sanktionen er opdelt i tre faser. De tre faser er ikke obligatoriske, men primært anvendes faseforløbet og dommens angivelser ser ud til at have forrang frem for et hensigtsmæssigt forløb.

Der ser ifølge evalueringen heller ikke ud til at være tale om egentlige behandlingsforløb på de inddragede institutioner, såvel som at fagligt og metodisk grundlag er uklart, hvilket kan betyde at det forekommer tilfældigt, hvilke socialpædagogiske metoder der bringes i anvendelse.

Selve anbringelsen på de socialpædagogiske institutioner ser tilsyneladende ifølge evalueringen ikke ud til at ramme de unges behov. For de unge, som angives at have mange ressourcer, ikke er i nogen former for misbrug eller andre belastninger, ser det ud til at anbringelsen langt fra hjemmet på institution ligefrem er uhensigtsmæssig. Her peges på, at en mere direkte integrerende foranstaltninger i lokalområdet med inddragelse af familien ville mere hensigtsmæssig. For de unge, som har sværere problemer og kommer fra familiebaggrunde med såkaldt belastede forhold som brud og opløsning, ser institutionsanbringelse heller ikke ud til at være den bedste løsning. Dette er imidlertid vanskeligere, da det ikke vurderes at familien kan inddrages i samme omfang til løsning af problemerne.

Ebsen, F. & Krogh, D. (2006). *Ude på noget?* København: Den Sociale Højskole.

Formål: En evaluering af Ringe-projektet, der fokuserer på arbejdet med unge kriminelle under 18 år, som afsoner på kriminalforsorgens ungeafdeling i Ringe Statsfængsel og Fyns Amts døgninstitution Bobjerg Skovgård. Formålet med rapporten er at udforske, hvordan personalet på de to institutioner arbejder med de unge – altså den daglige praksis i samspillet mellem ansatte og unge. Endvidere er det at belyse samarbejdet mellem ledere og medarbejdere, såvel som samarbejdet mellem fængsel og døgninstitutioner. Hertil kommer et ungeperspektiv, hvor de unges opfattelse af afsoningen, såvel som beskrivelser af de unge via myndighedernes journaler er inddraget.¹¹

Forskningsdesign: Metodisk består rapporten af kvalitative interview med medarbejdere og ledere, interview med de unge, observationer af den daglige praksis og gennemlæsning og analyse af journalmateriale med baggrund i aktindsigt i 15 unges journaler. Der er interviewet 41 medarbejdere og ledere og 20 unge.

Konklusion: Resultaterne af evalueringen belyser først og fremmest praksis på de to institutioner. For Ungeafdelingen, som er placeret i en særskilt afdeling i Ringe Statsfængsel, er der ikke udviklet

¹¹ Evalueringen af Ringe-projektet har foregået over en periode på et halvt år. Under dette forløb er der tidligere udarbejdet to rapporter, se Hammerich (2004) og Ebsen & Krogh (2005).

en klar og fælles målsætning for, hvad det pædagogiske arbejde består i eller hvilke metoder der skal anvendes og hvorfor. Til gengæld har Ungeafdelingen formålet at fastholde de unge, så de ikke rømmer fra afdelingen.

Bobjerg er en døgninstitution, som behandler unge, der afsoner en fængselsdom. De unge som afsoner skal efter en periode i fængslet på Ungeafdelingen have mulighed for at vælge at komme på Bobjerg. På Bobjerg er der også unge, der er idømt en ungdomssanktion og placeret der som led i en afsoning. Bobjerg beskrives som en behandlingsinstitution, men resultaterne fra evalueringsundersøgelsen peger på, at behandlingskonceptet ikke er klart beskrevet. Den er dog orienteret mod det relationelle aspekt af det socialpædagogiske arbejde, kombineret med elementer af kognitiv tænkning. Primært identificeres såkaldte individuelle mål for den enkelte unge.

Dertil kommer, at evalueringen udpeger vanskelige perioder for personale og ledelse gennem evalueringsforløbet, hvilket også ses i den pædagogiske behandling på institutionen.

Undersøgelsen tegner endvidere et billede af de unge, der har været i afsoning på ungeafdelingen. De unge er alle under 18 år, og alle har anden etnisk baggrund end dansk. Hovedparten er flygtningebørn, hvor de og deres forældre har været på flugt og levet i eksil. Alle er drenge og dømt for kriminalitet, der omfatter enten berigelseskriminalitet, vold, røveri, såkaldt særlig rå eller farlig vold, flugt under fængsling eller trusler om vold. De fleste af drengene har været i kontakt med det sociale system som børn og modtaget en række foranstaltninger. I evalueringen indgår ligeledes en række casebeskrivelser, der belyser nogle af drengenes opvækstforhold og betingelser, herunder de foranstaltninger som drengene har været igennem.

Sammenfattende belyser undersøgelsen, at drengene er karakteriseret ved på et tidligt tidspunkt at have haft sociale og psykologiske problemer, svært ved at tilpasse sig skolen, daginstitutioner og kammerater. Forvaltningerne har generelt handlet "sendrægtigt", og i nogle tilfælde helt overhørt indberetninger fra skole, ligesom de ikke har fulgt udredningens forslag og anbefalinger.

Personlig rådgiver og kontaktperson er de foranstaltninger, der hyppigst bringes i anvendelse, såvel som familiebehandling, heldagsskole og fritidstilbud. De ophører dog i forbindelse med vanskeligheder med samarbejde, f.eks. mellem forældre og skole. Der beskrives endvidere et caseforløb for to drenge, der er blevet anbragt, men hvor anbringelserne blev afbrudt, fordi de ikke forhindrede drengene i at begå ny kriminalitet.

Sammenfattende peger undersøgelsen på, at forvaltningerne handler for langsomt og ikke i tilstrækkeligt omfang iværksætter relevante foranstaltninger, der kan forhindre ny kriminalitet

Center for Kvalitetsudvikling på vegne af Danske Regioner, Københavns Kommune, Region Hovedstaden, Region Midtjylland, Region Sjælland, Region Syddanmark (2008). *Unge og Forældre om de sikrede institutioner*. Oktober, 2008.

Formål: Formålet med undersøgelsen er at sikre kvalitetsudvikling på de sikrede institutioner. Undersøgelsen indgår i Kvalitetsmodellen på socialområdet, og målet er, at undersøgelsen kan anvendes som værktøj på de sikrede institutioner.

Forskningsdesign: Undersøgelsen består af spørgeskemaer til 182 unge fra de syv sikrede institutioner fordelt over landet. Undersøgelserperioden varede seks måneder i det første halvår af 2008. I denne periode har der været 350 anbringelser på de sikrede institutioner, hvilket betyder, at ca. halvdelen af de anbragte unge har deltaget i undersøgelsen. I alt 117 forældre har deltaget i forældreundersøgelsen. 150 forældre blev kontaktet om deltagelse, hvilket altså giver en samlet svarprocent på 77.

Konklusion: Resultaterne af undersøgelsen viser for de anbragte unges vedkommende, at de unge er ”generelt godt tilfredse” med deres anbringelse på sikret institution. For næsten halvdelen af de unge viser undersøgelsen, at de vurderer deres anbringelse til at være ”meget godt”, eller ”godt”, mens en tredjedel vurderer deres anbringelse til at være både ”godt og dårligt”, og 16 procent af de unge vurderer anbringelsen til at være ”dårligt” eller ”meget dårligt”.

Der er generelt stor variation i de unges vurderinger af forskellige forhold på de syv sikrede institutioner. Områder hvor der eksisterer stor enighed, handler om, at der er rent og pænt på institutionen, og stor tilfredshed med personalet, såvel som at blive godt modtaget på institutionen, og god information om rammer og regler. Hertil kommer et godt forhold til de andre unge og stor tilfredshed med praktiske forhold som f.eks. mad, faste rammer i dagsrytmen og konsekvenser, når regler bliver overtrådt. Endvidere er der tilfredshed med den interne skolegang på institutionerne, som angives at være tilrettelagt til den enkelte unges niveau.

Mindst tilfredshed er der ifølge undersøgelsen med de unges kontakt med venner og familie, mens de befinder sig på den sikrede institution. De oplever også, at der er for få aktiviteter, og i forhold til personalet nævner undersøgelsen, at de unge vurderer, at personalet ikke er gode til at håndtere kritik og konflikter. Mens de unge er anbragt, oplever de et savn efter familie, venner og kærester, og at en negativ vurdering af anbringelsen kan være forbundet til dette savn.

Desuden beskriver undersøgelsen, at de fleste unge giver udtryk for, at de godt ved, hvorfor de er anbragt på en sikret institution, og at de er bevidste om, at de i fremtiden skal holde sig fri af kriminalitet. Der er dog også besvarelser, der viser, at nogle af de unge ikke forstår den situation, de befinder sig i, og som måske derfor er utilfredse med anbringelsen.

Forældreundersøgelsens resultater viser, at forældrene er mere positive end de unge. To tredjedele af forældrene til de anbragte unge vurderer således den unges anbringelse som værende ”meget godt”, eller ”godt”, mens under 10 procent vurderer anbringelsen til at være ”dårlig”, eller ”meget dårlig”.

Tilfredsheden hos forældrene er ifølge undersøgelsen knyttet til vurderingen af, at både den unge og forældrene mødes med respekt af personalet, og at barnet får hjælp til at få løst de problemer, der er. Mindst tilfredshed er der med, at forældrene i under halvdelen af tilfældene ikke ved, hvad fremtiden skal bringe efter anbringelse, men dette formodes at være knyttet til, at de unges sager ikke er afsluttet på det tidspunkt, hvor spørgeskemaundersøgelsen gennemføres.

Forældrene vurderer endvidere, at personalet ikke er gode til at tage kontakt til forældre og fortælle om, hvordan det går med deres barn. Forældrene var generelt kede af den situation, deres børn befandt sig i, og af at de skulle være på en sikret institution, men at de generelt var positive over for den indsats, personalet yder over for den enkelte unge.

SL, Socialpædagogernes Landsforbund (2009). *Unge stemmer. 10 fortællinger om unge, der har lagt kriminaliteten bag sig*. København: Socialpædagogernes Landsforbund.

Formål og form: Ti unges fortællinger om, hvordan de på forskellig vis har lagt et liv i kriminalitet bag sig. De ti fortællinger er fortællinger om unge liv, som har været svære, men også om unge, som har fået hjælp af professionelle gennem deres ungdom, og nu har lagt det kriminelle liv bag sig.

Konklusion: Alle de 10 historier beretter om en barndom eller ungdom, som på en eller anden måde har været svær, enten i familien, i skolen eller blandt kammeraterne, og denne sværhed har i komplekse former ført til kriminalitet, varetægtsfængsel og institutionsliv. Flere af fortællingerne fra de unge omhandler imidlertid også, at de har fået hjælp på nogle af de institutioner, de var anbragt på, og at dette har fået dem til at komme videre i deres tilværelse, hjulpet dem til at tænke over livet og til at træffe nogle andre valg.

Den anden publikation er af Bryderup (2010), som har foretaget en sociologisk undersøgelse af unges holdninger til straf og behandling, herunder hvordan de unge har oplevet deres opvækst, kriminelle løbebane, fængselsophold, ungdomssanktion og de socialpædagogiske indsatsformer, som de har modtaget. Her er således et fokus på at beskrive de unges oplevelser. Flertallet af dem har været i fængsel, i ungdomssanktion og i flere socialpædagogiske foranstaltninger gennem deres relativt unge liv.

Undersøgelsen er baseret på kvalitative biografiske interview med 14 unge fra hele landet i alderen 18-20 år. Undersøgelsen har indkredset en række tematikker knyttet til de unges liv og deres oplevelser af deres opvækst, kriminalitet, fængsel og socialpædagogiske foranstaltninger, såvel som veje ud af kriminalitet.

Fortællingerne fra de unge om deres opvækst viser, at de ofte ikke ser en sammenhæng mellem deres livsforhold og deres kriminelle situation. Derimod har alle oplevelser af at være ensomme, af ikke at høre til, og de har haft en svær skolegang.

11 af de interviewede unge har siddet i fængsel, og otte af de unge har været dømt til ungdomssanktion. Hertil kommer, at alle de interviewede unge har været anbragt uden for hjemmet. Undersøgelsen belyser, at de unge ikke oplever fængselsopholdet som hverken afskrækkende eller som en straf, de har lidt under. Derimod har den betydet en pause fra en uforudsigelig og krævende hverdag. Forholdet til pædagogerne fylder i de unges fortællinger, mens de mere strukturelle pædagogiske forhold ikke har samme fokus. De interviewede unge har således både gode og dårlige fortællinger om relationer med pædagoger, mens de har været anbragt, men de har alle mødt pædagoger, der har lyttet til dem.

I de unges fortællinger om veje ud af kriminalitet er det karakteristisk, at de unge vurderer, at det er noget, de skal klare selv. De har afsæt i ønsker om at leve et såkaldt normalt liv med kæreste, arbejde osv. Der er ikke i beretningerne fokus på, at de unge oplever at kunne få hjælp til at komme frem til et liv uden kriminalitet, men derimod at det er op til dem selv, hvis de vil ud af det kriminelle liv.

Sennels, N. (2009). *Blandt kriminelle muslimer. En psykologs erfaringer fra Københavns Kommune*. Kgs. Lyngby: Trykkefrihedsselskabets Bibliotek

Formål og form: Sennels har skrevet en beretning om sine erfaringer som psykolog i Københavns kommune og om sit arbejde på Sønderbros sikrede institution med et særligt fokus på unge kriminelle muslimer. Det er ikke en egentlig undersøgelse, men derimod en samling af erfaringer og overvejelser over denne gruppe unge, som han gennem en periode har haft psykologsamtaler med, mens de unge befandt sig på Sønderbro.

Konklusion: Sennels beskriver sine erfaringer og tanker om unge kriminelle muslimer som en særlig gruppe af unge alene af den grund, at de har en muslimsk trosbaggrund. Derfor adskiller de sig fra unge danske kriminelle, som ikke har muslimsk baggrund. Sennels (2009) beskriver således en række oplevelser med denne gruppe af unge, primært drenge, og binder det sammen med en lang række tal og statistikker om unge muslimer, forklaringer på deres kriminalitet og fortællinger om terapiforløb på den sikrede institution Sønderbro.

Bryderup, I. (2010). *Ungdomskriminalitet. Socialpolitik og socialpædagogik. Biografiske interview med unge om straf og behandling*. Århus: Forlaget KLIM.

Formål: En sociologisk undersøgelse af unges holdninger til straf og behandling, herunder hvordan de unge har oplevet deres opvækst, kriminelle løbebane, fængselsophold, ungdomssanktion og de

socialpædagogiske indsatsformer, som de har modtaget. Her er således et fokus på at beskrive de unges oplevelser.

Forskningsdesign: Undersøgelsen er baseret på kvalitative biografiske interview med 14 unge fra hele landet i alderen 18-20 år. Undersøgelsen har indkredset en række tematikker knyttet til de unges liv og deres oplevelser af deres opvækst, kriminalitet, fængsel og socialpædagogiske foranstaltninger, såvel som veje ud af kriminalitet.

Konklusion: Undersøgelsen belyser, at de unge ikke oplever fængselsopholdet som hverken afskrækkende eller som en straf, de har lidt under. Derimod har den betydet en pause fra en uforudsigelig og krævende hverdag. Forholdet til pædagogerne fylder i de unges fortællinger, mens de mere strukturelle pædagogiske forhold ikke har samme fokus. De interviewede unge har således både gode og dårlige fortællinger om relationer med pædagoger, mens de har været anbragt, men de har alle mødt pædagoger, der har lyttet til dem.

I de unges fortællinger om veje ud af kriminalitet er det karakteristisk, at de unge vurderer, at det er noget, de skal klare selv. De har afsæt i ønsker om at leve et såkaldt normalt liv med kæreste, arbejde osv. Der er ikke i beretningerne fokus på, at de unge oplever at kunne få hjælp til at komme frem til et liv uden kriminalitet, men derimod at det er op til dem selv, hvis de vil ud af det kriminelle liv.

Rosendal Jensen et al. (2010). *Fra udsat til motiveret. Rapport om undervisning på de sikrede institutioner.* Århus: DPU, Aarhus Universitet.

Formål: Formålet har været dels at kortlægge, hvordan undervisning finder sted på de sikrede institutioner, og dels at undersøge, hvordan lærere og ansatte kan identificere de unges uddannelsesbehov og de unges læreprocesser i forhold til de eksisterende undervisningsmetoder, der er på sikrede institutioner. De syv sikrede institutioner, der eksisterer i Danmark, har alle interne skoler og henvender sig primært til unge i den skolepligtige alder.

Forskningsdesign: Metodisk er rapporten baseret på to former for undersøgelse. Dels en spørgeskemaundersøgelse til de unge og de ansatte på samtlige sikrede institutioner. Dels observationer af undervisningssituationer og efterfølgende interviews med unge og lærernes syn på skolegang og undervisning på de interne skoler på de sikrede institutioner.

Konklusion: I en sammenfatning af undersøgelsens resultater udpeges følgende væsentlige forhold knyttet til unge anbragt på sikrede institutioner i relation til skoleundervisning:

- De unge på de sikrede institutioner modtager ikke undervisning i et omfang, der svarer til deres jævnaldrende. Dette skyldes på den ene side de unges forudsætninger for læring, mens det på den anden side skyldes de måder, undervisningen arrangeres på (enkelthandsundervisning, smal fagrække, eksistensen af tilstrækkelige skolefaciliteter).
- De unge har vanskeligt ved at kunne aflægge Folkeskolens Afgangsprøve pga. strukturelle forhold. En lang række faktorer skal flaske sig, hvis det skal lykkes for den unge at gå til eksamen.
- Mere end halvdelen af de unge har psykiatriske problemstillinger, som yderligere trækker i den forkerte retning (koncentrationsbesvær m.v.).

- De fleste unge har alvorlige mangler i forhold til tidligere skolegang. Mange har ikke fulgt undervisning systematisk siden 3. klasse, og endnu flere er på niveau med mellemtrinnet i folkeskolen (5-7 klasse).
- Institutionerne har vanskeligt ved at modtage relevante oplysninger om de unge fra deres hjemskole, hvilket betyder, at de gang på gang må begynde på bar bund. Institutionerne har heller ikke etablerede brobygningsmodeller for overgangen fra sikret til åben institution. Dermed er der heller ikke ved udslusningen tale om kontinuitet og sammenhæng, set med de unges øjne.
- Potentialet hos lærerne for at udvikle nye, skræddersyede metoder til netop deres gruppe af unge forekommer stort, og motivationen for gennem efter- og videreuddannelse at kunne tilegne sig de nødvendige kompetencer er ligeledes høj

Tema nr. VIII – Udskrivning, efterværn og tidligere anbragtes liv og oplevelser

Kildedal, K. (1996). <i>Det anbragte barn</i> . Frederikshavn: Forlaget Dafolo.
Gustavsen, L. (1998). <i>Indsigt i børnehjem</i> . Holte: Forlaget Flachs.
Jensen, A. (2000). <i>Baggårdsbørn har også drømme</i> . København: Forlaget Høst & Søn.
Nielsen, H. E. (red.) (2001). <i>Så kommer du til et bedre sted. Samtaler med unge, der har været anbragt på institution eller i familiepleje om deres liv og om hvordan truede børn og unge skal hjælpes</i> . København: Forlaget Børn & Unge.
Andersen, E.M. (2003). <i>Landet bag kaos. Baglandet på Vesterbro – et sted for tidligere anbragte</i> . København: Forlaget AXEL.
Jensen, N. R. (2003). <i>Evaluering af det socialpædagogiske opholdssted "Charlottenborg"</i> . København: Danmarks Pædagogiske Universitet.
Olesen, C. F., Ertmann, B. & Zobbe, K. (2003). <i>Efterværn. Evaluering af efterværnsprojektet på specialinstitutionen Godhavn</i> . København: Teori og Metodecentret
Holm-Petersen, K. & Olesen, P. (2004). <i>Anbragte børn. 25 beretninger om en barndom udenfor hjemmet</i> . København: Kroghs Forlag.
Espersen, L. D. (2004). <i>Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere</i> . København: Socialforskningsinstituttet.
Andersen, T. (2004). <i>Bøgholtprojektet. Pædagogisk praksis, livsforløb og tilbageblik på behandlingsinstitutionen Bøgholt</i> . Århus: Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.
Højgaard et al. (2005). <i>Med arbejdet som rettesnor. Fra opdragelsesanstalten Bøgildgaard til døgninstitutionen Oustruplund 1830-2005</i> . Viborg: Amtscetret Oustruplund. Viborg Amt.
Myrup, J. & Malmberg, E. (2005). <i>Overgange – hjemgivelse og efterværn ved anbringelsens ophør</i> . København: UFC Børn og Unge og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.
Foreningen af Danske Døgninstitutioner for børn og unge (2005). <i>Når man starter med minuspoint. 15 fortællinger fra 100 års anbringelæser af børn og unge på døgninstitutioner</i> .
Struer Skolehjem (2006). <i>Skole, hjem og behandling 1906-2006</i> .
Lützhöft, A. (2006). <i>Mælkebøttebørn</i> . Odense: Forlaget Mellemsgaard.
Rønshoved Skolehjems 90 års jubilæum 1919-2009.

Kildedal, K. (1996). *Det anbragte barn*. Frederikshavn: Forlaget Dafolo.

Formål og form: Kildedal har i sin undersøgelse fulgt 20 voksne, der som barn havde oplevet at være anbragt uden for hjemmet, både i familiepleje og på døgninstitution. At give stemmer til denne gruppe voksne viser på en række områder, hvad der har været vigtigt i et anbringelsesforløb, men det fortæller også noget om, hvordan det er gået tidligere anbragte børn og unge i deres voksenliv.

Konklusion: De 20 voksne fortæller i undersøgelsen om oplevelser af en svær barndom i familien inden anbringelse, både i forhold til at klare sig selv, men også fysisk og psykisk misbrug.

Om selve anbringelsesforløbet fortælles ligeledes om ikke at være involveret i det, der nu skulle ske for barnet, og mange anbringelser oplevedes da også som dårlige. De 20 voksne har tilsammen været anbragt 62 gange.

Undersøgelsen rummer også fortællinger om, at det, der virkelig betyder noget under en anbringelse, er voksne, der vil en noget, uanset om det er i et anbringelsesliv på døgninstitution eller i familiepleje. Betydningen af voksne som havde tid til barnet og så det, er vigtigt. Der er fortællinger om ensomhed, også på døgninstitution, hvor samværet med de andre børn dog kunne kompensere for dette, uanset om samværskulturen var god eller negativ. Særligt betydningen af

gode voksne rundt om barnet, der gav omsorg og grundlag for en sikker tilknytning, var afgørende for de tidligere anbragtes oplevelser med anbringelse.

Af de 20 voksne er det ca. halvdelen, der i dag fortæller, at de mange negative oplevelser som de havde i deres barndom, ikke har betydning for deres voksenliv. Den anden halvdel beskriver følelser af ensomhed, manglende selvtillid, vanskelighed ved forælderrollen, problemer med at få arbejde og dårligt eller intet netværk.

Gustavsen, L. (1998). *Indsigt i børnehjem*. Holte: Forlaget Flachs.

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Jensen, A. (2000). *Baggårdsbørn har også drømme*. København: Forlaget Høst & Søn.

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Nielsen, H. E. (red.) (2001). *Så kommer du til et bedre sted. Samtaler med unge, der har været anbragt på institution eller i familiepleje om deres liv og om hvordan truede børn og unge skal hjælpes*. København: Forlaget Børn & Unge.

Formål: Fortællinger fra unge, der tidligere har været anbragt på institution eller i familiepleje. Her er det således også de unge selv, der er informanter om deres tilværelse, livsvilkår og opvækstforhold – med det til fælles, at de på et eller andet tidspunkt i deres barndom eller ungdom har været anbragt.

Forskningsdesign: Metodisk består bogen af ti interview med tidligere anbragte unge voksne i alderen 18-38 år. En ung havde endnu ikke afsluttet sin anbringelse, men er efterfølgende flyttet på eget værelse.

Spørgeguiden til interviewene er stort set udfærdiget af de unge selv med afsæt i en såkaldt boggruppe, der blev etableret af de unge i Baglandet, da de blev introduceret til undersøgelsen. Som forfatteren påpeger, er denne bog de unges sandhed. Den er et partsindlæg i udforskningen af anbragte børn og unge og i tidligere anbragte børn og unges liv.

Konklusion: Undersøgelsen sammenfatter en række vigtige forhold på baggrund af de ti interviews:

- Børn og unge, som har haft en meget vanskelig opvækst, har ofte også været meget alene, bl.a. fordi professionelle rundt om barnet enten ikke har set eller reageret på de forhold, som barnet har levet under. Der er også fortællinger om, at børn ikke bliver inddraget i beslutninger om deres eget liv og ej heller informeret.
- Et andet vigtigt forhold er, at netop denne gruppe børn og unge ofte slippes af systemet, f.eks. i forhold til hjemgivelse, lige før de fylder 18 år; men tilsyneladende til ingenting, hvilket kan være vanskeligt for dem, da netop disse år er særligt svære og medfører risiko for, at kriminalitet og misbrug grundlægges. Årene mellem 20 og 25 år er vigtige for de unge, da de netop her befinder sig mellem ungdommen og på vej ind i voksenlivet. De unge er ofte alene i denne periode, og mange af de problemer, som de tumler rundt med, kunne have været undgået, hvis de havde fået hjælp i denne periode.

Andersen., E.M. (2003). *Landet bag kaos. Baglandet på Vesterbro – et sted for tidligere anbragte*. København: Forlaget AXEL.

Formål: I denne undersøgelse følger vi en gruppe unge på stedet Baglandet på Vesterbro, en treværelses lejlighed, hvor tidligere anbragte unge mødes. Stedet besøges af ca. 80 tidligere anbragte unge, der bruger Baglandet som et samværssted og et netværk.

Forskningsdesign: Metodisk består undersøgelsen af interview med 19 unge, såvel som interview med Baglandets to ansatte. Formålet med Baglandet har været at skabe et sted, hvor tidligere anbragte, uanset problemer og årsag til anbringelse, kan mødes og være hinandens bagland. De unge har ligeledes udfærdiget et spørgeskema, der blev brugt som grundlag for interview.

Konklusion: Undersøgelsen belyser dels, at Baglandet bruges som et samlings- og netværkssted for tidligere anbragte, hvor man kommer og kan få hjælp og samvær, dels belyser den, hvordan det er gået de 19 unge, der er blevet interviewet til undersøgelsen, og hvordan deres opvækst har været. Her vises, hvorledes de tidligere anbragte unge har haft en opvækst med tab, svigt, brud og manglende omsorg – hvilket påvirker deres muligheder for at leve deres liv i dag som voksne.

I undersøgelsens resultater træder det frem, at problemerne i hjemmet tilsyneladende kulminerer, når de unge kommer i puberteten – halvdelen af de interviewede unge er først blevet anbragt i 13-14-årsalderen. De fleste af de interviewede unge beretter om psykiske problemer i forskelligt omfang: angst, eksistentiel ensomhed og tunge tanker, som har ført til overvejelser om selvmord (otte af dem har forsøgt selvmord). Tre af kvinderne har været indlagt på med psykiatriske diagnoser. Også forældrene til flere af de unge ”baglændere” er psykisk syge, ligesom der er en massiv psykisk uligevægt blandt en del af forældrene.

De unge kommer også fra hjem med familier, der har misbrug af stoffer eller alkohol. 13 af de unge fortæller om en opvækst med misbrug, og flere har mistet en af deres forældre til druk eller narko.

Vedrørende eget misbrug er det lidt vanskeligere at præcisere, for hvornår har man et misbrug, men 13 af de unge i interviewet fortæller om at have eller have haft et forbrug af hash, kokain, amfetamin eller andre stoffer, der periodisk har gjort dem afhængige.

9 ud af de 12 interviewede kvinder har været udsat for seksuelle overgreb i form af incest, voldtægtsforsøg eller fuldbyrdet voldtægt som børn eller unge, men det gælder også enkelte af mændene. I bogen berettes også en af kvindernes livshistorie, hvor hun blev voldtaget af en gruppe store drenge på anbringelsesstedet, da hun kun var en lille pige og blev anbragt (p. 69).

De fleste af dem har endvidere haft faglige eller sociale problemer i skolen, er blevet mobbet eller har været til skolepsykolog og fået diagnoser og beskrivelser af at være utilpassede i skolesammenhæng.

Halvdelen af de interviewede unge har fået en uddannelse, typisk en kort eller mellemlang videregående uddannelse som social- og sundhedsassistent, frisør, lærer, pædagog, automekaniker, konstabel, smed, fotograf eller journalist. Kun en har en længerevarende universitetsuddannelse. Det er straks vanskeligere at være i fast arbejde. Ud af de 19 interviewede er hver anden på kontanthjælp, sygedagpenge eller pension. Fem er i gang med studium eller uddannelsesforløb.

Jensen, N. R. (2003). *Evaluering af det socialpædagogiske opholdssted ”Charlottenborg”*. København: Danmarks Pædagogiske Universitet.

Formål: En evaluering af det socialpædagogiske opholdssted Charlottenborg.

Forskningsdesign: En del af datamaterialet er interview med 14 tidligere anbragte unge, som både medvirker til at give indblik i de unges liv og til at give pædagogisk teori og metode på et socialpædagogisk opholdssted.

Konklusion: Det sammenfattes af de unge, hvordan de voksne, der ”dur”, skal være, og hvad de skal kunne, når der er tale om anbragte unge, som har det svært. Væsentligt er:

- At den voksne repræsenterer en mulig imitationsmodel.
- At have voksne omkring sig, som kan alt det, deres forældre ikke har kunnet.
- Nærværende voksne – som en modsætning til deres forældre, som har været optaget af egne problemer.
- Rummelige voksne, der kan tage imod aggressioner, brudte aftaler el.lign.
- At den voksne skal kunne give respons på tanker og følelser.
- At den voksne er dygtig til sit fag.
- At den voksne er en vovehals. Det betyder at turde tage chancer og træffe valg.
- Intuition er også vigtig. En slags fingerspidsfølelse for, hvad der rører sig i den unge.

Olesen, C. F., Ertmann, B. & Zobbe, K. (2003). *Efterværn. Evaluering af efterværnsprojektet på specialinstitutionen Godhavn. København: Teori og Metodecentret.*

Formål: En evaluering af et efterværnsprojekt på specialinstitutionen Godhavn for en gruppe af unge, der har modtaget efterværn efter indskrivning på institutionen. Evalueringen omfatter et tre-årigt efterværnsprojekt, der tager afsæt i den døgninstitution, hvor de unge tidligere har været anbragt.

Forskningsdesign: I alt har 18 unge i alderen 16-21 år deltaget i projektet. Alle de unge har været indskrevet på Godhavn, inden efterværnet blev iværksat. Selve det pædagogiske arbejde i projektet beskrives som omfattende otte såkaldte fikspunkter i arbejdet: de unges økonomi, beskæftigelse, kriminalitet, misbrug, bolig, sundhed og fritid, og de unges sociale netværksrelationer.

Metodisk har evalueringen omfattet deltagerobservation, evalueringsskemaer som er blevet udfyldt af både medarbejdere og unge, såkaldte netværkskort som de unge skulle udfylde til belysning af deres sociale relationer, kvalitative interview med både unge og medarbejdere og en spørgekemaundersøgelse vedrørende kommunernes samarbejde med projektet.

Konklusion: Resultaterne af evalueringen belyser bl.a., at de unge generelt har været meget glade for efterværnet – særligt træder temaet frihed frem i de unges fortællinger. At flytte fra institution og ud i egen lejlighed, hvor der ikke er så mange regler som på en døgninstitution, har været vigtigt. De unge oplevede også medarbejderne i efterværnsarbejdet anderledes end på døgninstitutionen; de har været glade for dem og følt, at der blev gjort noget godt. Særligt de meget konkrete arbejdsmaal, der blev opstillet for de unge, var vigtige, såvel som handlingsaspektet, altså det, at der blev handlet på de ting, der skulle ordnes.

Holm-Petersen, K. & Olesen, P. (2004). *Anbragte børn. 25 beretninger om en barndom udenfor hjemmet. København: Kroghs Forlag.*

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Espersen, L. D. (2004). *Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere*. København: Socialforskningsinstituttet.

Formål: En pilotundersøgelse af den kommunale efterværnsindsats med afsæt i § 62a, der i 2001 blev indskrevet i *Lov om Social Service*. Denne knytter an til kommunernes mulighed for at iværksætte efterværnsforløb for unge tidligere anbragte, når deres anbringelsessag ved 18-års alderen formelt ophører.

Formålet med undersøgelsen er at afdække, hvilke problemstillinger der er trådt frem i sagsbehandlingen i forbindelse med etablering af efterværnet, ligesom det også er målet at indkredse konturerne af et såkaldt ”vellykket efterværnsforløb”.

Forskningsdesign: Metodisk består undersøgelsen af kvalitative interview med sagsbehandlere fra ti kommuner, en kommunalt ansat kontaktperson og en medarbejder ved en privat plejehjemsforening. Undersøgelsen anlægger et systemperspektiv, dvs. det er de mennesker, der varetager de unges forløb, der interviewes, og ikke de unge selv. Når undersøgelsen placeres under dette tema, er det med henblik på at skabe en forskningsbaseret viden om de indsatser, der foretages for tidligere anbragte børn og unge med henblik på støtte efter anbringelsens ophør.

Konklusion: Det gode efterværnsforløb er det forløb, hvor sagsbehandleren har haft et indgående kendskab til den unge, og en tæt relation, såvel som et godt tværgående samarbejde med de øvrige involverede parter i forløbet. Espersen fremhæver, at undersøgelsen rummer en begrænsning, idet den ikke har mulighed for at belyse, i hvilket omfang de unge får tilbud om et efterværnsforløb, hvis de selv vurderer at have behov for det, ligesom de unges eget syn på efterværnsindsatsen ikke har kunnet belyses i denne sammenhæng.

Undersøgelsen er central, idet den indfanger, hvilke former for efterværnsindsatser der kan bringes i værk ved anbringelsens ophør, og hertil påpeger den et bemærkelsesværdigt forhold, nemlig at de tidligere anbringelsessteder ikke inddrages i efterværnsforløbet. Dette forhold omfatter en såkaldt udslusningsordning (§62a, stk. 3.4), der på undersøgelsens tidspunkt var en relativt ny ordning, hvilket kan forklare, at den ikke er slået igennem i efterværnsarbejdet i de respektive kommuner.

Andersen, T. (2004). *Bøgholtprojektet. Pædagogisk praksis, livsforløb og tilbageblik på behandlingsinstitutionen Bøgholt*. Århus: Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. IV. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Højgaard et al. (2005). *Med arbejdet som rettesnor. Fra opdragelsesanstalten Bøgildgaard til døgninstitutionen Oustruplund 1830-2005*. Viborg: Amtsentret Oustruplund. Viborg Amt.

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Myrup, J. & Malmberg, E. (2005). *Overgange – hjemgivelse og efterværn ved anbringelsens ophør*. København: UFC Børn og Unge og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005.

Formål: At opsamle viden og erfaringer på hjemgivelses og efterværns-området.

Forskningsdesign: Temahæfte, bl.a. baseret på kvalitative interview med forældre til anbragte børn, bl.a. om deres oplevelser i forbindelse med hjemgivelse af deres børn efter et anbringelsesforløb.

Konklusion: Projektet belyser, at flere af forældrene er bevidste om, at hjemgivelse er en proces, som det er nødvendigt at få støtte til. Atter andre forældre var ikke helt klar på, hvilke krav der egentligt var til forældrene i forbindelse med, at barnet nu kom hjem igen. Nogle har oplevet en god støtte i den forbindelse, mens atter andre fortæller, hvordan de har insisteret over for sagsbehandleren på at få hjælp til hjemgivelse af deres barn.

Sammenfattende er det vigtigt at være opmærksom på tre væsentlige områder ved hjemgivelse af barnet/den unge:

1. *Miljøskifte.* Barnet faktisk skifter miljø fra et anbringelsessted med et sæt normer og værdier, til familien som har andre rytmer, normer og værdier.
2. *En inkluderende praksis.* Handler om at støtte barnet til at blive en del af sit kommende nærmiljø med familie, skole og fritid.
3. *Lokalisering.* Handler om betydningen af, at de organisatoriske strukturer fungerer ved barnets hjemgivelse – at der iværksættes indsatser, der støtter hjemgivelsen, og at der er samarbejde mellem de involverede parter.

Foreningen af Danske Døgninstitutioner for børn og unge (2005). *Når man starter med minuspoint. 15 fortællinger fra 100 års anbringelæser af børn og unge på døgninstitutioner.*

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Struer Skolehjem (2006). *Skole, hjem og behandling 1906-2006.*

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Lützhöft, A. (2006). *Mælkebøttebørn.* Odense: Forlaget Mellempgaard.

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Rønshoved Skolehjems 90 års jubilæum 1919-2009.

Bogudgivelse, der fortæller om livet som tidligere anbragt.

Tema nr. IX – Anbragte børn og unges helbred, sundhed, trivsel og fritidsliv

Bossi-Andresen, G. (2005). <i>Fritidsliv – fritidens betydning for anbragte børn</i> . København: UFC Børn og Unge og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005, Temahæfte.
Hansen et al. (2005). <i>Normalsystemets rummeliggørelse og anbringelser</i> . København: UFC Børn og Unge.
Egelund et al. (2008). <i>Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995</i> . København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Ottosen, M. H. & Christensen, P. S. (2008). <i>Anbragte børns sundhed og skolegang. Udviklingen efter anbringelsesreformen</i> . SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. 08:21

Bossi-Andresen, G. (2005). *Fritidsliv – fritidens betydning for anbragte børn*. København: UFC Børn og Unge og KABU, Socialministeriets kvalitetsprojekt 2002-2005, Temahæfte.

Formål: At samle op på viden om anbragte børn og unges fritidsliv og på en række forhold, som er af betydning for, at anbringelsesstederne støtter anbragte børn og unge i et aktivt og sundt fritidsliv.

Forskningsdesign: Temahæfte.

Konklusion: Forudsætninger for, at anbringelsesstederne støtter anbragte børn og unge i et aktivt og sundt fritidsliv er:

- ledelsesmæssige forudsætninger, hvor ledelsen kan medvirke til, at der skabes grundlag for en sammenhæng mellem institutionens pædagogik og udvikling af aktiviteter og fritid for de anbragte børn og unge
- økonomi, organisatoriske forhold og medarbejdernes personlige forudsætninger samt deres interesse for barnets aktiviteter og deres deltagelse i barnets interesser
- politiske forudsætninger, der handler om, at der socialpolitisk fastholdes et blik på betydningen af anbragte børns fritidsliv, f.eks. gennem handleplanerne.

Hansen et al. (2005). *Normalsystemets rummeliggørelse og anbringelser*. København: UFC Børn og Unge.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. IV. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Egelund et al. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. I. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.

Ottosen, M. H. & Christensen, P. S. (2008). *Anbragte børns sundhed og skolegang. Udviklingen efter anbringelsesreformen*. 08:21. SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Denne undersøgelse figurerer også under tema nr. V. Se dette tema for undersøgelsens formål, forskningsdesign og konklusion.